BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ
http://psk.baskent.edu.tr

AKADEMİK YAZIM KURALLARI KİTAPÇIĞI

4. Baskı

ELEŞTİREL – YARATICI DÜŞÜNME ve
DAVRANIŞ ARAŞTIRMALARI LABORATUVARI

http://www.elyadal.org

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ

AKADEMİK YAZIM KURALLARI KİTAPÇIĞI

4. Baskıyı Yayına Hazırlayanlar

Dilay Eldoğan
Leman Korkmaz
Elif Helvacı
Zuhal Yeniçeri
Doğan Kökdemir

Başkent Üniversitesi Psikoloji Bölümü
http://psk.baskent.edu.tr

Eleştirel - Yaratıcı Düşünme ve
Davranış Araştırmaları Laboratuvarı
http://www.elyadal.org

Ankara
Kasım 2015

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ
ELYADAL DİZİSİ
NO: 5

Genişletilmiş 4. Baskı (2000 adet)
Ankara
Kasım 2015

Kapak Tasarımı:
Mete Yaman (myaman@baskent.edu.tr)
Dizgi, Sayfa Düzeni ve Teknik Koordinasyon:
Zuhal Yeniçeri (zuyen@baskent.edu.tr)

Başkent Üniversitesi
Psikoloji Bölümü
http://psk.baskent.edu.tr

Eleştirel - Yaratıcı Düşünme ve
Davranış Araştırmaları Laboratuvarı
http://www.elyadal.org

Eskişehir Yolu 20. km Bağlıca, 06810 Ankara
Tel: 0312 246 66 66 / 1644, 2031
e-posta: info@elyadal.org

©2015, Başkent Üniversitesi Psikoloji Bölümü
Tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek ve ticari gelir elde etmemek koşuluyla kullanılabilir.

İçindekiler

İçindekiler i
Dördüncü Baskıya Önsöz v
Üçüncü Baskıya Önsöz vii
İkinci Baskıya Önsöz ix
Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı 1
Akademik Makale Türleri 1
Görgül Çalışmalar 1
Yazın İnceleme (Derleme) Makaleleri 2
Kuramsal Makaleler 3
Yöntemsel Makaleler 3
Vaka Çalışmaları 3
Diğer Akademik Makale Türleri 4
Akademik Makalelerin Kapsamı 4
Akademik Makalenin İçeriğine İlişkin Özellikler 4
Araştırma Süreci 5
Yazın (Literature) Taraması ve Araştırma Probleminin Belirlenmesi 5
Elde Edilen Kaynakların Okunması ve Özetlenmesi 6
Araştırma ve Analiz Yöntemlerinin Belirlenmesi 6
Veri Toplanması ve Analizi 7
Bulguların Yorumlanması 7
Araştırma Sürecinin ve Bulguların Rapor Edilmesi 7
Araştırma Sürecinde Etik ve Yasal Standartların Korunması 8
Bilimsel Bilginin Doğruluğu 8
Katılımcıların Haklarının Korunması 10
Fikir Haklarının Korunması 11
Etik Kurallara Uyum Kontrol Listesi 14
Araştırma Raporunun Yapısı ve İçeriği 15
Başlık (Title) 15
Araştırma Raporunun Yazarı ve Kurumu 15
Öz (Abstract) 15
Giriş (Introduction) 16
Yöntem (Method) 17
Bulgular (Results) 18

Tartışma (Discussion) 19
Kaynakça (References) 19
Ekler (Appendices) 20
Örnek Makale - Türkçe 21
Örnek Makale - İngilizce 29
Açık, Kısa ve Öz Yazma 38
Düzenleme 38
Uzunluk 38
Metni Başlıklarla Düzenleme 38
Başlık Düzeyleri 39
Madde İşaretleri ile Sıralama 40
Yazım Tarzı 42
Fikirlerin Sunumunda Süreklilik 42
Anlatımın Akıcılığı 43
Anlatımda Ekonomi 43
Açık ve Net Yazma 44
Dilde Yanlılığı Önleme 44
Yanlılığı Önlemek için Yönergeler 44
Bulguların Tablo ve Şekillerle Gösterimi 45
Veri Gösteriminin Tasarlanması ve Hazırlıklar 45
Grafik ya da Metin İçinde Sunma 46
Tablo ve Şekillerin Numaralandırılması 46
Tablolar 47
Tablo Düzeni 47
Tablo ve Metin Arasındaki İlişki 49
Tablo Kontrol Listesi 50
Tablo Tasarım Örneği 51
Temel Bileşenler Analizi Tablo Örneği 51
Korelasyon Tablosu Örneği 52
Hiyerarşik Çoklu Regresyon Tablosu Örneği 52
Şekiller 53
Şekil Çeşitleri 53
Açıklama ve Başlıklar 54
Şeklin Planlanması 54
Şeklin Hazırlanması 54
Şeklin Boyut ve Oranları 54

Şekil Kontrol Listesi 55
Model/Kuram Testi Örneği 56
Analiz Sonuçlarının Eksen Üzerinde Gösterilmesi Örneği 56
Akademik Aşırmacılık (Plagiarism) ve Doğru Kaynak Gösterme Şekilleri 57
Akademik Aşırmacılık 57
Aşırmacılık Örnekleri 57
Metin İçinde Alıntı Yapmak (Quoting) ve Açımlamak (Paraphrasing) 59
Metin İçinde Kaynak Gösterme 60
Metin İçinde Kaynak Gösterme Örnekleri 61
Metin İçinde Aktarma (İkincil Kaynaklar) 64
Kaynakça (References) Yazımı 64
Kaynakçada Kaynak Gösterme Şekilleri 66
Süreli Yayınlar 66
Kitaplar 67
İnternet Kaynakları 69
Resmi Yayınlar 71
Tezler 71
Bilimsel Toplantı ve Sempozyum 71
Medya Kaynakları 72
Broşür 73
Kaynakça Yazımı ile İlgili Önemli Hatırlatmalar 74
Kaynakça 75

Dördüncü Baskıya Önsöz

Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı'nın ilk baskısından bu yana 15 yıl geçti. Bu 15 yıllık süreçte, Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı kolay ulaşılan, hızlı erişime sahip, ücretsiz olarak dağıtılan bir kaynak olarak Türkiye'deki pek çok üniversitede lisans ve lisansüstü eğitimin bir parçası olarak kullanıldı. Her yeni baskıda, sorumluluk alan arkadaşlarımızın sayısı arttı, yeni ve genç akademisyenler bu gönüllü projeye destek vermeyi sürdürdü.

Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı'nın elinizde tuttuğunuz dördüncü baskısı bu genç ekibin eseri olarak ortaya çıktı. Kitapçık baştan sona yeniden gözden geçirildi, değişiklikler ve eklemelerle birlikte günümüzde kullanılan yazım kuralları sistemlerine (özellikle APA'ya) daha uygun hale getirildi. Daha önce olduğu gibi bu baskı da sizlere ücretsiz olarak sunuluyor. Fotokopi ile çoğaltabilir, serbestçe dağıtabilir ve isteyen herkesle özgürce paylaşabilirsiniz.

Her zaman olduğu gibi bu çalışmada kurumsal desteklerinden fazlasıyla yararlandığımız Başkent Üniversitesine, Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine ve tabii ki Psikoloji Bölümüne teşekkürlerimizi sunarız. Son olarak, tüm çalışmalarımızda ve etkinliklerimizde olduğu gibi, bu kitapçığın sizlere ulaştırılmasında da emeği geçen ve desteğini her zaman hissettiğimiz A. Esin Ağaoğlu'na çok teşekkür ederiz.

Doğan Kökdemir
Ekim 2015, Ankara

Üçüncü Baskıya Önsöz

Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı'nın üçüncü baskısını sizlere ulaştırmanın mutluluğunu yaşıyoruz. İnsan zihnindeki bir merakın araştırma sürecine dönüşmesi ve ardından yazılarak paylaşılması bilimsel üretimin belki de en bilindik biçimidir. Akademik kurallara uygun rapor yazımı da bu sürecin önemli ve özen gösterilmesi gereken bir parçasıdır. Bu sayede bilimsel bilginin kendine yaraşır bir açıklık ve netlikte paylaşılması, bilim çevrelerinde ortak bir dil geliştirilmesi mümkün olur. Ayrıca, hem yazar hem de okuyucu belirli bir disiplin içinde bilgiyi sunma ve bilgiye erişme olanağı bulur. Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı ülkemizde bilimsel raporlama ve yazım konusundaki ihtiyaca yanıt verebilmek için APA (American Psychological Association) yazım kuralları temel alınarak hazırlandı. Yayınlandığı ilk günden beri ücretsiz olarak kullanıma sunulan Kitapçık, kısa zamanda çok sayıda enstitü ve bağımsız araştırmacı tarafından kullanıldı. Bu tablo, Kitapçığı hazırlayan biz ELYADAL üyeleri için gerçekten sevindiricidir.

Kitapçığın ikinci baskısından bu yana geçen zaman, içerikte güncellemeler ve değişiklikler yapmamızı gerektirdi. Bu nedenle sık kullanılan bazı kaynak gösterme biçimlerini Kitapçığa ekleyerek içeriği zenginleştirdik. Ayrıca Kitapçığın görsel olarak daha kullanışlı hale gelmesi için bazı değişiklikler yaptık. Ortaya çıkan bu ürünün bilime gönül vermiş insanlara faydalı olmasını diliyoruz. ELYADAL üyeleri olarak geçmişte ve bugünde çalışmalarımızdan desteğini esirgemeyen arkadaşlarımıza ve Başkent Üniversitesi yönetimine teşekkür ederiz.

Okan Cem Çırakoğlu
Kasım 2011, Ankara

Üçüncü Baskıyı Yayına Hazırlayanlar

Okan Cem Çırakoğlu
Zuhal Yeniçeri
Doğan Kökdemir
Kürşad Demirutku
Bahar Muratoğlu
Güler Işın
Pelin Sayın

İkinci Baskıya Önsöz

Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı'nın ilk baskısını Kürşad Demirutku ile 2000 yılında hazırlamıştık. O tarihten bu yana hem kitapçığın basılı halini, hem de internet baskısını öğrencilerimizle ve ilgilenen akademisyenlerle ücretsiz olarak paylaştık. Gelen öneri, eleştiri ve geribildirimler doğrultusunda, Okan Cem Çırakoğlu başkanlığındaki Güler Işın, Bahar Muratoğlu ve Pelin Sayın'dan oluşan bir ekip bu kitapçığı yeniden ele aldı ve oldukça titiz bir çalışma ile geliştirdi. Elinizde tuttuğunuz ya da internet aracılığı ile temin ettiğiniz bu kitapçık asıl olarak onların ürünüdür.

ELYADAL'ın gönüllü bir çalışanı olan Mete Yaman kapak tasarımını gerçekleştirdi ve Zuhal Yeniçeri de kelime kelime son düzeltmeleri yaptı. Laboratuvar'ın diğer üyeleri de desteklerini her zaman hissettirdiler.

Bu tür çalışmalar kurumsal destekler olmadıkça yürütülemezler. Başkent Üniversitesi yönetimi de bütün diğer çalışmalarımıza gösterdiği desteği, bu çalışma konusunda da bizden esirgemedi.

Laboratuvar adına bu çalışmanın gerçekleşmesine destek olan herkese çok teşekkür ederim. Umarım faydalanabileceğiniz bir ürün ortaya çıkmıştır.

Doğan Kökdemir
Ekim 2004, Ankara

İkinci Baskıyı Yayına Hazırlayanlar

Doğan Kökdemir
Kürşad Demirutku
Okan Cem Çırakoğlu
Güler Işın
Bahar Muratoğlu
Pelin Sayın
Zuhal Yeniçeri

Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı

Bilimsel bir araştırma, ancak araştırma sonuçları bilim çevresiyle paylaşıldığında tamamlanmış sayılır. Bu paylaşım süreci ise araştırmacılar tarafından oluşturulan tutarlı bir aktarım dilini gerekli kılar. Bu kitapçık aracılığı ile söz konusu paylaşımlarda araştırmacılar ve okuyucular arasında tutarlılığın sağlanabilmesi için akılda tutulması gereken bilgilerin, kısa bir biçimde sunularak etkili bir başvuru kaynağı yaratılması hedeflenmiştir. Bilimsel araştırma sürecinde sık sık başvurabileceğiniz bir kaynak olabilecek bu kitapçıkta, akademik makale türlerinden başlanılarak bilimsel araştırma yürütme süreci, araştırma raporu içeriği ve uygun şekilde rapor etme gibi pek çok bilgi okuyucu ile paylaşılmaktadır.

Akademik Makale Türleri

Bilimsel dergilerde, genellikle özgün katkı sağlayan ve yazarın kendisine ait olan görgül çalışmalar, yazın incelemesi (derleme makaleler), kuramsal makaleler, yöntemsel makaleler ya da vaka çalışmaları yayınlanır. Makaleyi değerlendiren akademik danışma kurulu yayınlarda genellikle şu özelliklerin olması konusunda hemfikirdirler: (1) makalenin daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamış olması, (2) makalenin dergiye kabul edilme ya da reddedilme sürecinden önce araştırmacının çalışma arkadaşları tarafından gözden geçirilmiş olması, (3) makalenin arşiv değeri taşıması (gelecek araştırmacılar tarafından kullanılabilmesi).

Görgül Çalışmalar

Görgül çalışmalar, özgün araştırma raporlarıdır. Denencelerin (hipotezlerin), toplanan verilerin analiziyle sınanmasına dayanır. Görgül makaleler, araştırma sürecinin aşamalarını temsil eden aşağıdaki bölümlerden oluşur:

- Giriş: Tarihsel öncülleri doğrultusunda araştırma konusunun gelişimi ve araştırmanın amacının sunulduğu bölümdür.
- Yöntem: Araştırma yürütülürken kullanılan işlemlerin tanıtımını içerir.
- Bulgular: Analiz sonucu elde edilen sonuçların raporlanmasıdır.
- Tartışma: Bulguların özeti, yorumlanması ve doğurgularının aktarıldığı bölümdür.

Görgül çalışmalar genel olarak niceliksel ve niteliksel olmak üzere 2 temel grupta toplanabilir. Bilim insanları genellikle bir değişkenin gözlenme sıklığı ve etki alanını bulmak için niceliksel, o değişkenin ne olması gerektiğini bulmak içinse niteliksel araştırmalar yürütürler. Aralarındaki temel fark, niceliksel araştırmaların toplanan verilerin istatistiksel yöntem kullanılarak analiz edilmesine; niteliksel araştırmaların daha az sayıda kişiyle yapılan uzun görüşmelerin veya gözleme dayalı verilerin analizine dayanmasıdır. Ancak her iki yöntemin birlikte olduğu çalışmaların da bulunduğu ve söz konusu ayrımın burada yazıldığı kadar net olmayabileceği akıldan çıkarılmamalıdır.

Yazın İnceleme (Derleme) Makaleleri

Yazın inceleme makaleleri, önceki yayınlanmış araştırmaların eleştirel bir değerlendirmesidir. Bir konuda yapılmış araştırmaların derleme (review) ve meta-analiz çalışmaları da yazın inceleme çalışmalarına dahildir. Meta-analiz çalışmalarında yazarlar araştırmaların sonuçlarını istatistiksel olarak birleştirmek üzere niceliksel analiz yöntemlerini kullanırlar. Yazın inceleme makalelerinde yazarlar, belirli aşamaları göz önüne alarak, o zamana kadar konu ile ilgili yapılan yayınları organize eder, birleştirir ve değerlendirirler. Bu nedenle, söz konusu makaleler bir anlamda okuyucu için bir rehber niteliğindedir. Ancak, önceki çalışmaların özeti veya sentezi bir derleme makalesinin yayınlanması için yeterli değildir, mutlaka eleştirel bir bakış açısı sunması, varsa çelişkileri ya da muğlak noktaları ele alması ve sonraki araştırmalar için öneriler getirmesi gerekmektedir.

Yazın inceleme makalelerinin aşamaları aşağıdaki gibidir:

- Problemin tanımlanması ve netleştirilmesi,
- Araştırmaların güncel durumu hakkında okuyucuyu bilgilendirmek için önceki araştırmaların özetlenmesi,
- Yazındaki kavramsal ilişkilerin, tutarsız bilgilerin, kuramsal boşlukların ve tezatlıkların sunulması,
- Problemin çözümü için ileriki araştırmalara yol gösterecek önerilerin getirilmesi.

Yazın inceleme çalışmalarının yukarıda verilen bölümleri çeşitli yollarla bir araya getirilebilir. Örneğin, yazındaki araştırmalar kavramsal ya da kuramsal benzerliklerine, yöntemsel benzerliklerine ya da alanın tarihsel gelişimine göre gruplanabilir.

Kuramsal Makaleler

Kuramsal makalelerde yazarlar, mevcut yazın üzerinden bir kuram ileri sürer. Yazın inceleme makaleleri ve kuramsal makaleler yapısal olarak benzerdir, ancak kuramsal makaleler görgül bilgileri sadece kuramsal tartışmaları ileri götürecekse makalede referans gösterir. Kuramsal çalışmaların amacı, bir kuramın genişletilmesi veya netleştirilmesi, bir kuramın analiz edilmesi, kuramsal hataların giderilmesi için öneriler sunulması, bir kuramın diğerine göre avantajlarının gösterilmesi veya yeni bir kuram önerilmesidir. Bu tip kuramsal makalelerde genellikle kuramın iç tutarlılığı ve dış geçerliliği incelenir. Kuramsal makalelerin yapısı, yazın inceleme makalelerinde olduğu gibi, içeriğine göre çeşitlilik gösterebilir.

Yöntemsel makaleler

Yöntemsel makaleler, yeni bir yöntemsel yaklaşım ileri sürer, mevcut yöntemlerde değişiklik önerir ya da niceliksel ve veri analizine dayalı yöntemlerin tartışmasını bilim camiasına sunar. Yöntemsel çalışmalar genellikle niteliksel analizlerin uygulandığı yöntemsel yaklaşımlara odaklanır ve görgül bulguları yalnızca yöntemsel yaklaşımları örneklemek için sunar. Yöntemsel makalelerin hedef kitlesi genellikle alanlarında bilgi sahibi araştırmacılardır ve önerilen araştırma yönteminin okuyucular tarafından kendi araştırmalarına uygulanabilirliğini değerlendirebilmeleri için oldukça detay içerir. Yöntemsel makalelerde ileri düzey teknik konular (örn., türev, ispat, simülasyon detayları) makalenin ek kısmında verilmelidir.

Vaka Çalışmaları

Vaka çalışmaları, bir bireyle, bir grupla, bir toplulukla, ya da bir organizasyonla çalışılırken toplanılan verilerin raporlanmasıdır. Vaka çalışmaları bir probleme işaret eder ve bu problemin çözümü için öneri sunar. Ayrıca problemin çözümü için ihtiyaç duyulan görgül araştırmalar, klinik uygulamalar veya kuramsal açıklamalar için ışık tutar. Vaka çalışmalarını yazarken, yazarlar önemli verilerin sunulması ve özel hayatı afişe etmek arasındaki denge konusunda çok titiz davranmalıdır.

Diğer Akademik Makale Türleri

Daha az sıklıkta dergilerde karşımıza çıkan diğer makale türleri ise, kısa raporları, daha önce yayınlanmış bir makaleye getirilen yorum ya da cevapları, kitap incelemelerini, hayatını kaybeden bir araştırmacı ile ilgili anı yazılarını, editörlere mektupları ve monografileri içerir. Bu tarz makaleler genellikle yayınlanması planlanan derginin editörlerine danışılarak yazıma hazırlanır.

Akademik Makalelerin Kapsamı

Bu bölümde bir makalenin yayınlanabilir olabilmesi için içeriğinde neler olması gerektiğine değinilecektir.

Akademik Makalenin İçeriğine İlişkin Özellikler

Bilimsel dergilerde yayınlanacak makalelerde aranan en temel özellik, zaten bilinen bir konu hakkında yeni ya da orijinal bir şey söyleniyor olmasıdır. Kısaca, ileri sürülen orijinal fikrin önceki fikirlerle ilişkili olması gerekmektedir. Eğer makaledeki ana fikir çok ilgi çekici ama yeni değilse; yeniyse ama önceki bulgularla bağlantı kurulamadıysa; yeniyse ama kuramsal bir temele oturmuyorsa yayınlanma ihtimali çok düşüktür. Aynı zamanda, sunulan fikrin yeni olması demek, akademik yazında daha önce hiç karşılaşılmamış olması demek değildir. "Yeni" kavramının içeriği 3 başlık altında tartışılabilir (Belcher, 2009):

Varolan yaklaşım çerçevesinde yeni bir kanıt sunmak. Akademik yazında en sık karşılaşılan makale türüdür. Yeni bir yaklaşım önermek yerine, varolan yaklaşımı yeni kanıtlar sunarak destekler. Örneğin, yeni ortaya atılmış bir kuramın benzer yöntemler kullanılarak diğer kültürlerde sınanması, hem kuram hem de araştırmaların yapıldığı kültürlere özgü değişkenler hakkında yeni ve değerli bilgiler verebilir.

Varolan bulguları yeni bir yaklaşımla sunmak. Bu tarz araştırma makalelerinde yazar, yeni veri sunmaz, ancak akademik yazında varolan bulguları yeni bir bakış açısıyla ele alır veya açıklar. Söz konusu yeni yaklaşım eleştirel bir yöntem, veri toplama veya analiz yöntemi, araştırma yöntemi (tasarımı) ya da kuramsal bir yaklaşım olabilir.

Varolan bulguları varolan yaklaşımlarla yeni bir yolla birleştirmek. Bu tarz araştırma makaleleri ne yeni bir kanıt ne de yeni bir yaklaşım sunar, ancak bilimsel yazındaki bulgularla yaklaşımları daha önce önerilmeyen bir şekilde birleştirir. Genellikle varolan bulguların şimdiye kadar getirilen yaklaşımlarla yeterli düzeyde açıklanmadığı düşünüldüğünde bu tarz araştırma makaleleri tercih edilir.

Araştırma Süreci

Herhangi bir bilimsel disiplinde araştırma yürütülmesinin temel amacı, o bilimsel alanın temel konusu üzerinde bilgi sahibi olmak ve temel kavrayışlara ulaşmaktır. Örneğin, bir astronomi uzmanı için temel konu evren ve evrenin yıldızlar, gökadalar ve benzeri bileşenleriyken, bir sosyolog için bu, toplum, bir psikolog için insan davranışı ve zihinsel süreçleri olacaktır. Sonuçta, bütün bilimsel faaliyetlerin amacı varoluş içindeki işleyişler hakkında bilgi sahibi olmaktır.

Yazın (Literature) Taraması ve Araştırma Probleminin Belirlenmesi

Akademik anlamda yeni bir üretim ortaya konmadan önceki ilk adım, araştırmacının belirlediği konu başlığı hakkında başka araştırmacıların neler yaptığını gözden geçirmesidir. Bu aşama dört nedenden dolayı önemli bir aşamadır:

- Çalışmak istediğiniz konu hakkında geniş bir bilgi tabanı oluşturmanıza yardımcı olur.
- Özel olarak yapmayı düşündüğünüz çalışmanın daha önceden yapılıp yapılmadığını öğrenerek, gerekirse konunuzda değişiklikler yaparak özgün bir katkıda bulunmanızı sağlar.
- Raporunuzu hazırlarken zengin bir giriş bölümü yazmanıza yardımcı olur.
- Bulgularınızı tartışırken önceden yapılan benzer çalışmalar ışığında yorum yapabilmenizi sağlar.

Yazın taramasını çeşitli uluslararası bilimsel endekslerde yapabileceğiniz gibi, internet arama motorlarını (örn: scholar.google.com) ve akademisyenlerin araştırmalarını paylaştıkları sosyal medya kanallarını (örn. www.reseachgate.net, www.academia.edu) kullanarak da geniş ve güncel bil-

giye ulaşmanız mümkündür. Ancak söz konusu sosyal medya kanallarının çalışma alanındaki araştırmaları temsil etme gücünün çok yüksek olmadığı unutulmamalıdır. Bu nedenle SCI, SSCI, AHCI gibi bilimsel veritabanlarının kullanımı önerilmektedir. Ayrıca özellikle psikoloji çalışmaları için APA tarafından oluşturulan PsychINFO veritabanı şu andaki en geniş bilimsel veritabanı olma özelliğine sahiptir.

Her çalışmanın açık ve net bir şekilde belirlenmiş bir araştırma problemi/sorusu olmalıdır. Bu araştırma sorusu, çeşitli yöntemlerle sınanabilir denenceler (hipotezler) şeklinde ifade edilmelidir. Örneğin; "Ders çalışılan ortamın ders başarısına etkisi"ni (araştırma problemi) merak eden bir araştırmacı, "Tek başına bir odası olan öğrenciler, kardeşiyle aynı odada yaşayanlara göre daha başarılı olacaktır" (denence) gibi özel bir beklentiyi sınayabilir.

Elde Edilen Kaynakların Okunması ve Özetlenmesi

Yeterli görülen miktarda kaynağa ulaştıktan sonra ikinci aşama bu kaynakların okunması ve özetlenmesidir. Okunan kaynakları özetlemek, okunanların akılda kalıcılığını ve önemli detayları atlamamayı sağlayacaktır. Ayrıca, rapor yazım aşamasında farklı kaynaklardaki bilgileri birbiriyle ilişkilendirmek gerektiğinde, makale, kitap gibi özgün kaynaklara tekrar dönmeye gerek kalmadan gerekli bilgiye hızlıca ulaşmaya da yardımcı olacaktır. Okunan makalelerin arşivlenmesi, içeriğine göre kategorilere ayrılması, makalede atıf yapılacak kısımların işaretlenmesi ve referansların düzenlenmesinde bazı bilgisayar programları (örn., Mendeley) yardımcı olmakta ve aktif kullanıldığında oldukça zaman kazandırmaktadır.

Araştırma ve Analiz Yöntemlerinin Belirlenmesi

Araştırma hipotezlerinin oluşturulmasından sonra, araştırmacı, hipotezlerini nasıl sınaması gerektiğine karar vermelidir. Araştırma sorusuna bağlı olarak gözlem, ilişkisellik (association) çalışmaları, arşiv araştırması ya da deneysel çalışma gibi çeşitli yöntemler araştırmacı tarafından seçilebilir (Levin ve Fox, 2000). Araştırmacının ikinci olarak vermesi gereken karar, toplayacağı verileri ne tür istatistiksel yöntemlerle analiz edeceğidir. Bir araştırmacı, kategorik (nominal), sırasal (ordinal), aralık (interval) ve oran (ratio) ölçekler olmak üzere dört farklı ölçekte veri toplayabilir. Her veri

türü için uygun analizin belirlenmesi de gerekmektedir. Kategorik değişkenlere parametrik olmayan analiz yöntemleri uygulanırken, sürekli değişkenlere parametrik analizler uygulanır.

Veri Toplanması ve Analizi

Araştırma yönteminin ve analiz yöntemlerinin belirlenmesinden sonra, araştırmacı veri toplamaya başlayabilir. İnsanların denek/katılımcı olarak yer alacağı araştırmalarda, veri toplama aşamasında katılımcıların haklarının korunmasına dikkat edilmelidir.

Bu aşamayı, örneklemden toplanan verilerin analizi takip eder. Günümüzde, çok çeşitli istatistiksel analiz paket programları geniş olanaklar sunmaktadır. Bunlar arasında sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan Statistical Package for Social Sciences (SPSS) paket programı örnek verilebilir.

Bulguların Yorumlanması

Araştırmacı, analizlerini tamamladıktan sonra iki sonuçla karşılaşabilir. Birincisi hipotezlerin yanlışlanamaması, ikincisi ise yanlışlanması olabilir. Her iki durumda da bulguların mevcut yazınla ne tür bir örüntüye ve/veya uygunluğa (ya da çatışmaya) sahip olduğu ve bunun nedenlerinin ne olabileceği hakkında yeni fikirler üretilmeli ve bunlar da rapora dahil edilmelidir. Bundan sonra aynı konuda çalışma yapacak araştırmacıları bilgilendirmek amacıyla, söz konusu çalışmanın özellikle yöntem kısmındaki eksiklikler de bu bölüme yazılır.

Araştırma Sürecinin ve Bulguların Rapor Edilmesi

Son olarak araştırmacı, bulgularını bilimsel toplum ile paylaşıma açmalıdır. Bunun için de yukarıda özetlenen araştırma sürecinin tüm aşamalarını bilimsel bir rapor haline getirerek araştırmacının konusuyla / alanıyla ilgili olan bilimsel bir dergiye yollaması gerekir. Bu kitapçığın bundan sonraki bölümlerinde, bu raporu hazırlama sürecinin teknik ayrıntılarına girilecektir.

Araştırma Sürecinde Etik ve Yasal Standartların Korunması

Yazım kurallarının stilleri, o alandaki iletişimi kolaylaştırmak üzere tanımlanmış kurallardan oluşur ve bu kurallar doğru veya yanlış olmaktan ziyade üzerinde fikir birliğine varılmış kurallardır. Farklı disiplinlerin farklı yazım kuralları olabilir. Bunun aksine, etik ve yasal kurallar tüm bilimsel aktiviteler için geçerlidir ve doğru ile yanlış arasındaki ayrımlar nettir. Söz konusu etik kurallar temelde 3 amacı yerine getirmek üzere tanımlanmıştır, bunlar:

- Bilimsel bilginin doğruluğundan emin olmak
- Katılımcılarının haklarını korumak
- Fikir haklarını korumak

Bilimsel Bilginin Doğruluğu

Araştırma bulgularının raporlanması. Bilimsel yöntemin özünde, bulunan sonuçların başka araştırmacılar tarafından da tekrar edilebilir ve doğrulanabilir olması yatar. Dolayısıyla, psikologlar kendileri herhangi bir gözlem yapmadan, anket uygulamadan ya da deney yürütmeden veri yaratamazlar. İstatistiksel analiz sonucu elde edilen bulguların değiştirilmesi ve şekil, grafik gibi göstergelerde değişiklik yapılması aynı derecede etik dışı kabul edilir. Çeşitli nedenlerle istatistiksel analizlerde veri setinden çıkarılan katılımcıların sayısı ve analizlere dahil edilmeme gerekçesi makalede açıklanmalıdır. Ayrıca, beklenildiği yönde çıkmayan sonuçların saklanıp sadece doğrulanan hipotezlerin rapor edilmesi yine uzun vadede yazına (literatüre) zarar vereceğinden etik ihlal olarak görülür.

Yürütülen araştırma yayına hazırlanırken ve hatta yayın sonrasında fark edilen birtakım yöntemsel hataların da dergi editörlerini ve yayıncıları bilgilendirerek rapora dahil edilmesi araştırmacının sorumluluğundadır.

Verilerin muhafaza edilmesi ve paylaşılması. Yayın sürecinde, dergi editörleri araştırmacıdan verisini incelemek amacıyla tarafına iletilmesini isteyebilir. Bu isteğin reddedilmesi durumunda gönderilen makale hedef dergide yayına kabul edilmeyecektir. Aynı şekilde yayınlanmış bir araştırmanın ham verisi de makale ile birlikte diğer araştırmacılara açık olmalıdır ve en az 5 yıl boyunca saklanmalıdır.

Yayın süreci. Yürütülen bir araştırma aynı anda tek bir dergide yayın sürecine başlatılır. Başka bir dergiye daha araştırma makalesini gönderebilmek için ya ilk gönderilen dergiden red cevabının gelmiş olması ya da araştırmacının kendi onayı ile makalesini yayın sürecinden çekmiş olması gerekir. Dahası, bir araştırmanın tamamının ya da bir kısmının birden fazla dergide yayınlanması, farklı dillerde de olsa, etik dışıdır. Öncelikle, böyle bir durum yazında mevcut bulguların olduğundan fazlaymış gibi görünmesine yol açar ve özellikle meta-analiz çalışmaları için sorun teşkil eder. Bir diğer neden de bu durumun hem editörlerin ve hakemlerin vaktinin boşa harcanmasına hem de yayın sırası bekleyen diğer araştırmaların önüne geçilmesine yol açmasıdır. Son olarak da araştırmacı makalesinin yayınlandığı ilk derginin yayın haklarını ihlal etmiş olur. Bu durum, "sınırlı" kişinin erişimine açık olan kongre kitapçıklarında basılı araştırma özetlerini veya lisansüstü tezlerini kapsamaz.

Bununla birlikte, bazı durumlarda (örn., çalışmaya yeni analizler dahil edilmişse veya araştırmanın devam çalışmaları (follow up) yürütülmüşse) araştırmacı tarafından yayınlanmış çalışmanın bulgularının tekrar rapor edilmesi gerekebilir. Böyle bir durum söz konusuysa, aşağıdaki kriterler karşılanmalıdır:

1. Daha önce yayınlanmış bulguların uzunluğu, metnin toplam uzunluğuna göre çok daha kısa olmalıdır.
2. Daha önce yayınlanmış bölümlere not düşülerek bu durum mutlaka metin içinde ve kaynakçada belirtilmelidir.
3. Daha önce yayınlanmış makaleden alınan tablo, şekil ve grafikler yeni metin içinde kullanılacaksa, orijinal kaynak hem metin içinde hem de alınan materyalin altında belirtilmelidir.

Eğer orijinal araştırma birden fazla yazarlıysa ve yazarlar ikinci makaledeki ile aynı değilse, ikinci makalede orijinal araştırmanın yer aldığı tüm notlar ve katkılar üzerinde orijinal araştırmanın tüm yazarları uzlaşmış olmalıdır.

Araştırmacılar, bilimsel dergilerdeki yer sınırlılıkları ve parsimoni (en sade ve yalın açıklamayı tercih etme) ilkesi gereği, çok kapsamlı bir çalışmayı bölerek birden fazla ayrı makale olarak yayınlamayı tercih edebilirler. Örneğin, geniş kapsamlı projeler, boylamsal çalışmalar ya da disiplinlerarası projelerin bulgularının ayrı raporlar halinde yayınlanması hem yer açısın-

dan gereklilik hem de parsimoni ilkesine daha uygun olabilir. Ancak bu durum da düzgün yapılmadığı takdirde etik bir ihlal olabilmektedir. Öncelikle yazarlar benzer diğer yayınların varlığını ya da yayına kabul edildiğini ya da yayınlanmak üzere aynı ya da farklı bir dergiye gönderildiği bilgisini dergi editörlerine iletmek durumundadırlar.

İkinci olarak, yazarlar aynı projeden çıkan diğer raporları da kaynak olarak belirtmek zorundadırlar. Okuyucunun projenin tamamı hakkında bilgi sahibi olması araştırmayı daha iyi anlamasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, boylamsal bir çalışmada sunulan raporların yöntemi eğer değişmemişse, yazar ayrıntılı olarak tekrar raporlamak yerine ilk raporu kaynak gösterebilir.

Dergi makalelerinin genişletilmiş ve düzenlenmiş hali bazen kitap bölümü olarak yayınlanabilmektedir. Bu tip durumlarda yazar, kitap bölümünde daha önce yayınlanmış olan kısımları mutlaka referans göstermek zorundadır. Ayrıca genişletilip düzenlenmiş makalenin yayın hakkı bir yayıncıya aitse, kitap bölümü olarak yayınlanmadan önce mutlaka yayıncı bilgilendirilmeli ve izni alınmalıdır.

Çıkar çatışması. Tüm bilimsel disiplinlerde akademik iletişim, bilimsel kanıtların tarafsız yorumlandığı varsayımına dayanır. Araştırmacının makalede ele aldığı veya kullandığı bir ürün ya da hizmetten ekonomik ya da reklam amaçlı bir çıkarının olması, ya da araştırmaya maddi destek sağlayan kurumun ya da kişinin araştırmanın sonuçlarından çıkar sağlama olasılığının olması, bu tarafsızlığa gölge düşürür. Eğer yürütülen araştırmanın sonuçlarını etkileyebilecek böyle bir durum söz konusu ise yazar, kendisi sonuçların tarafsız rapor edildiğini düşünüyor olsa bile, bu durumu araştırmanın yayınlanacağı derginin editörlerine mutlaka bildirmek zorundadır.

Katılımcıların Haklarının Korunması

İnsan ve hayvan araştırmalarında psikologların uymaları gereken etik kurallar ve standartlar APA (2010) tarafından açık bir şekilde belirtilmiştir. Tüm araştırmacılar araştırmalarını yürütürken bu kural ve standartlara uymakla yükümlüdürler. Kuralların ihlali durumlarında araştırma yayına kabul edilmez veya dergi editörleri tarafından geri çekilir.

Katılımcı haklarının korunduğundan emin olabilmek için, veri toplamaya

başlanmadan önce, yetkili kurumlara etik kurul izni için başvurulmalı ve onaylanmış araştırma protokolü sınırları içinde araştırma yürütülmelidir.

Katılımcıların bilgilendirilmesi. Araştırmaya dahil edilmeden önce, katılan bireylerin onayı alınmalı ve katılım gönüllülük temelinde olmalıdır (katılımcıların para ya da not ile ödüllendirilmesi bu duruma bir istisna oluşturmaz). Bunun için gerekirse katılımcılara karşılıklı sorumluluklar üzerinde mutabık olmak için yazılı bir onam formu (informed consent form) verilerek imzalatılabilir. Ayrıca, veri toplandıktan sonra katılımcılara araştırmanın amacını ve beklentilerini içeren yazılı veya sözlü bir açıklama da (debriefing) yapılmalıdır.

Katılımcı gizliliği. Yürütülen vaka çalışmalarında araştırmacılar hiç bir şekilde katılımcıların (danışanların, hastaların, öğrencilerin, kurumların, kurum çalışanlarının ya da araştırmaya katılan bireylerin) kimlik bilgilerini ortaya çıkarabilecek kişisel bilgilerini paylaşamazlar. Vaka çalışmalarında, katılımcıların kimlik bilgilerinin gizliliği genellikle iki şekilde sağlanır. Birinci yol, detaylı araştırma raporunu katılımcıya sunmak ve yayınlanabilirliğine dair katılımcının, hiç bir otorite baskısı altında kalmadığından emin olarak, yazılı iznini almaktır. Diğer yol ise, vaka raporunda katılımcıya ait bazı bilgilerin ne katılımcının ne de ona yakın kişilerin (örn., aile fertleri, iş arkadaşları) kimliklerinin belli olmayacak şekilde değiştirilmesidir. Kişiye ait karakteristik özelliklerin değiştirilmesi veya sınırlandırarak tanımlanması, başka bazı bilgiler eklenmesi veya vakaların birleştirilerek sunulması kullanılabilecek stratejilerden bazılarıdır. Ancak, bilgiler değiştirilirken okuyucunun, sunulan olgu ile ilgili yanlış yönlendirilmemesine dikkat edilmelidir. Bilimsel bilginin doğruluğu ile katılımcının gizliliği arasındaki denge çok önemlidir.

Katılımcıların psikolojisinin gözetilmesi. Araştırma esnasında etkisi uzun sürebilecek olumsuz duygu durumu yaratabilme olasılığı olan uygulamalardan kaçınılmalıdır. Ancak, araştırma sırasında katılımcıların duygu durumlarını etkileyecek birtakım manipülasyonlar yapılması söz konusu ise, araştırma sonucunda katılımcılar araştırma öncesindeki duygu durumlarına döndürülmelidir.

Fikir Haklarının Korunması

Yazarlık. Bilimsel bir yayında yazar olabilmek için araştırmanın genel

olarak üç aşamasında yer almış olmak gereklidir: (1) problemin ortaya konulması ve hipotezin belirlenmesi, araştırma tasarımı, verilerin toplanması, veri analizi ve sonuçların yorumlanması, (2) araştırma raporunun yazılması ve editörler tarafından önerilen düzeltmelerin yapılması ve (3) yayına kabul edilen makalenin son versiyonunun içeriğine onay verilmesi (dolayısıyla adı geçen tüm yazarların araştırmaya ve yayına ait tüm sorumluluğu üstlenmeleri) gerekmektedir. Kısaca, makalenin yazarlarının o araştırmaya entellektüel seviyede katkı yapmış olmaları şartı aranır.

Araştırmacılar bazen yukarıdaki üç aşamada yer almadığı halde meslektaşlarını, arkadaşlarını, bölüm başkanını, dekanı ya da alanda daha popüler isimleri makalede yazar olarak gösterebilmektedirler. Benzer şekilde, bazen araştırmada kullanılan ölçüm aracını geliştiren kişinin ya da yukarıda tanımlanan araştırma aşamalarından sadece birine dahil olan kişi ya da kişiler de yazarlık hakkı talep edebilmektedirler. Araştırma sürecinin tanımlanan aşamalarına dahil olmadığı halde, birini o makalede yazar göstermek kesinlikle etik dışıdır. Araştırmaya zihinsel katkı sunmayan ancak araştırmanın yürütülmesinde yardımcı olan kişilere makalenin teşekkür kısmında yer vermek daha uygundur.

Bununla birlikte, bazı durumlarda da araştırma aşamalarında yer aldığı halde, çeşitli nedenlerle araştırmacılar yazar olarak gösterilmemektedir. Önde gelen nedenler arasında o kişinin akademinin daha alt kademelerinde yer alması (öğrenci, araştırma görevlisi gibi) ya da çıkar çatışması (conflict of interest) içinde yer alması olabilir. Her ne sebeple olursa olsun, araştırma sürecine dahil olan birinin yazar gösterilmemesi etik dışıdır.

Yazar sırası. Çok yazarlı yayınlarda, çoğunlukla, yazar sırası araştırmacıların yayına yaptıkları katkı seviyesine göre belirlenir. Ünvana göre yazar sırası (bölüm başkanı, öğretim üyesi, öğrenci gibi) belirlemek etik sayılmaz. İster katkı payına göre belirlensin isterse soyadı sırasına göre, tüm yazarların, yazar sırası konusunda hemfikir olmaları tercih edilmelidir.

Hakemlik. Yayınlanması için makale bilimsel bir dergiye gönderildiğinde, editörler ve hakemler tarafından değerlendirilme sürecinden geçer. Değerlendirme süreci tamamen gizli yapılmak durumundadır, hakemler yayınlanmamış makaleden yazarların yazılı izni olmadan herhangi bir amaçla alıntı yapamaz, referans gösteremezler. Eğer hakemler makale ile ilgili bir

konuda ilgili meslektaşlarına danışmak gereği duyarlarsa, önce dergi editöründen izin almalıdırlar.

Aşırmacılık. Araştırmacılar bir başkasına ait olan cümleleri ve fikirleri kendilerine aitmiş gibi gösteremezler. Belirtilen fikir herhangi bir yazılı kaynakta belirtilmiyor olsa da, fikir sahibine mutlaka atıf yapılmalıdır. Bir başkasına ait olan cümleler tırnak içinde belirtilmeli ve cümlenin sahibi kaynak gösterilmelidir. Eğer ifade başka kelimelerle anlatılmış, özetlenmiş ve yeniden düzenlenmişse, tırnak içine alınmaz; ancak ifadenin orijinalinin kime ait olduğu ilgili paragraf içinde belirtilir.

Yazarlar, başkasına ait cümleleri ve fikirleri referans göstermeden kullanamayacakları gibi kendisine ait önceki çalışmaları da referans göstermeden kullanamazlar. Özellikle, yazar araştırmasının yöntemini ya da kuramını tartışırken önceki çalışmalarını kaynak göstermek isteyebilir. Bununla birlikte, yazarın kendisine gereğinden fazla atıf yapması da hoş karşılanmaz. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, her bir makalenin nihai amacının yazına orijinal katkı sunmak olduğu göz önünde bulundurularak yazarın önceki çalışmaları sunulan araştırmanın anlaşılması açısından önemliyse referans gösterilmelidir.

Etik Kurallara Uyum Kontrol Listesi

	Evet	Hayır
Araştırmada kullanılması planlanan yayımlanmamış ölçüm araçları, prosedürler ya da veriler için sahiplerinden izin alındı mı?		
Makalede sözü edilen diğer yayınlara uygun şekilde atıf yapıldı mı?		
Çalışmanız kurumsal gözden geçirmeler esnasında gelebilecek sorulara hazır mı?		
Araştırmada katılımcılara gönüllü katılım formu sunuldu ve araştırma sonrası bilgilendirme yapıldı mı?		
Kullanılan gönüllü katılım ve araştırma sonrası bilgilendirme prosedürleri konusunda editörlerin olası soruları yanıtlanabilir mi?		
Eğer araştırma hayvan denekleri içeriyorsa, hayvanlara yönelik etik muameleye ilişkin editörlerin olası soruları yanıtlanabilir mi?		
Araştırmanın tüm yazarları makalenin son hali üzerinde fikir birliğine varmış ve içeriğe dair her türlü sorumluluğu almaya hazır mı?		
Araştırmada veri toplamak üzere kullanılan katılımcıların gizliliği yeterli bir şekilde korunmakta mı?		
Araştırmanın tüm yazarları, yazar sırası hakkında uzlaştılar mı?		
Makalede yer alan ve telif hakkı ile korunan tüm materyaller için gerekli izinler alındı mı?		

Araştırma Raporunun Yapısı ve İçeriği

Temel tanımıyla araştırma raporu, bilimsel bilginin paylaşımı için kullanılan bir tür yazılı iletişim biçimidir. Bu paylaşımın sağlanmasında ve bilimsel bilginin sunuluşunda başvurulan standartlar bilginin mümkün olan en anlaşılır şekliyle hedef kitleye ulaştırılmasına yardımcı olmaktadır. Bu bölümün amacı araştırma raporunun yapısı ve bu yapıyı oluşturan bölümlerin içeriği hakkında okuyucuya bilgi vermektir.

Başlık (Title)

Başlık araştırma raporunda çalışılan temel konu, değişkenler ve araştırmanın kuramsal alt yapısı ile ilgili bilgi verir. Araştırma raporunun başlığını okuyan kişi araştırmanın en azından amacı hakkında fikir sahibi olabilmelidir. Başlı, kelimelerin baş harfleri büyük olacak şekilde ve sayfaya sağdan ve soldan ortalanarak yazılmalıdır.

Araştırma Raporunun Yazarı ve Kurumu

Her araştırma raporunda en az bir yazar ve yazarın bağlı olduğu bir ya da birden çok kurum araştırmanın kapak sayfasında belirtilmelidir. Yazar adı belirtilirken yazarın ilk ismi, ikinci isminin ilk harfi ve soyadının belirtilmesi önemlidir. Araştırma raporunu yazan araştırmacının ünvanı (Dr., Prof. gibi) ise kapak sayfasında yer almamalıdır.

Araştırma raporunda yazarın görev aldığı kuruma yer verilmeli, bağlı olunan kurum sayısı belirtilirken en fazla iki kurum ile sınırlı tutulmalıdır. Yazarın bağlı olduğu bir kurum yok ise yazarın ikamet ettiği şehir kapak sayfasına eklenmelidir. Yazar isimlerinin sırası araştırmacıların araştırmaya yaptıkları katkıya göre sıralanmalı, bu sıra sayfaya sağdan ve soldan ortalanarak yazılmalıdır. Yazar isimlerinin altında ise yazarların görev aldıkları kurumlar yer almalıdır.

Öz (Abstract)

Araştırma raporunun özü, okuyucunun araştırma raporu ile temas ettiği, yazın (literatür) taraması yaparken diğer araştırma raporları ile kıyaslama yaptığı ve araştırma raporunun tamamını okuyup okumama kararını verdi-

ği önemli bir bölümdür ve özenle hazırlanmalıdır. Özde araştırmaya ilişkin anahtar sözcükler ve yoğun bilgi yer almalıdır. İyi bir özde; doğru, nesnel, anlaşılır ve özet bilgi aktarılmalıdır. Görgül bir çalışmanın özünde aşağıdaki bilgiler yer almalıdır:

- Araştırma sorusu ya da denencesi
- Araştırma katılımcılarının özellikleri
- Araştırmanın yöntemi
- Araştırmanın temel bulgusu, etki büyüklüğü, güven aralığı ya da istatistiksel anlamlılık değerleri
- Araştırmanın sonucu ve doğurguları (implications)

Araştırma raporunun özü yazılırken sözcük sınırına dikkat edilmeli, yaklaşık olarak 150 ile 250 sözcük ile sınırlandırılmalıdır.

Giriş (Introduction)

Araştırma kapsamında çalışılan probleminin sunulduğu, problemle ilgili önceki çalışmaların özetlendiği ve araştırmanın hangi amaçla yapıldığının belirtildiği bölümdür. Giriş bölümü yazılırken şu noktalar göz önünde bulundurulmalıdır:

- Araştırmada üzerinde çalışılan problem niçin önemlidir?
- Araştırma önceki çalışmalarla nasıl ilişkilidir, diğer araştırmalardan nasıl farklılaşmaktadır?
- Araştırmanın denenceleri nelerdir? Denencelerin kuramsal bağlantıları var mıdır? Denenceler ve yöntem uyuşmakta mıdır?
- Araştırmanın kuramsal ve pratik doğurguları (implications) nelerdir?

İyi bir giriş bölümü yukarıdaki soruların cevaplarını içerir, okuyucuya kapsamlı bir yazın taraması sunar, araştırma kapsamında ne yapıldığı ve niçin yapıldığı ile ilgili okuyucuya fikir verir.

Giriş bölümünde araştırmada üzerinde çalışılan problemin önemi vurgulanmalı, niçin bu konuda araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulduğu aktarılmalıdır. Okuyucunun tarama yapılan ve özetlenen yazın hakkında bilgi sahibi olduğu varsayılarak, çok geniş ve konu ile ilgili her türlü bilgiyi anlatan bir tarama yapılmamalıdır. Yazında yer alan bir tartışmaya açıklık getirmek için

yürütülen çalışmalarda farklı fikirleri savunan bulgulara dengeli bir şekilde yer verilmelidir. Önceki araştırmaların bulguları ve doğurguları (implications) ile araştırmacıların özgün fikirleri sunulurken kaynak gösterilmeli, bir araştırmacıdan/kaynaktan alıntı yapıldığı belirtilmelidir. Yazın taramasının içeriğini oluşturan araştırma bulgularına kronolojik ve kuramsal bir yapıda mantıksal sırasıyla yer verilmelidir. Giriş mümkün olduğu kadar çok okuyucu tarafından anlaşılabilecek bir açıklıkta yazılmış olmalıdır.

Araştırma problemi açıkça belirtildikten ve güçlü bir alan taraması ile bu problem üzerinde çalışmanın gerekliliği vurgulandıktan sonra araştırma probleminin çözümüne yönelik mevcut araştırmanın yaklaşımı belirtilmeli, amacı aktarılmalı ve hipotezleri sunulmalıdır.

Bu bölümün içeriği açık olduğundan başına ayrıca "Giriş" yazılmasına gerek yoktur, başlık olarak araştırmanın başlığı büyük ve küçük harfler kullanılarak ve sayfaya sağdan ve soldan ortalanarak yazılmalıdır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın hangi yöntemle yapıldığı, değişkenlerin operasyonel tanımları, katılımcıların/örneklemin özellikleri, verilerin nasıl toplandığı gibi bilgiler verilir. Bu bölüm, aynı zamanda araştırma bulgularının geçerliği ve güvenirliği ile ilgili bilgi verilen ve araştırmacılara tekrar (replikasyon) çalışmalarında yol gösteren bölümdür.

Örneklem/Katılımcılar (Participants). Katılımcılara ilişkin detaylı bilginin verilmesi araştırma bulgularının genellenebilirliği ve bulguların benzer araştırma bulguları ile karşılaştırılabilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu bölümde;

- Katılımcıların araştırma bulguları ile ilişkili olabileceği düşünülen özellikleri detaylı bir şekilde açıklanmalıdır.
- Katılımcıların nasıl seçildiği (seçkisiz-rastlantısal), farklı gruplara nasıl atandığı (seçkisiz-rastlantısal), katılım esasları (gönüllü, ödeme yapılarak), demografik özelikleri (yaş, cinsiyet, eğitim vb.) hakkında bilgi verilmelidir.

Ölçüm araçları (Instruments/Materials). Araştırmada kullanılan ölçüm

araçları olan laboratuvar aygıtları, testler, ölçekler vb. tanıtılmalıdır. Bu ölçüm araçlarının psikometrik ve biyometrik özelliklerine yer verilmeli, kültürel geçerliliğine ilişkin bilgiler aktarılmalıdır.

İşlem (Procedure). İşlem bölümü, araştırmanın veri toplama aşamasının özetlendiği bölümdür. Bu bölümde katılımcılara verilen yönergeler (eğer araştırmanın doğası gereği farklı bir yönerge veriliyorsa bu yönerge araştırmanın "Ekler" kısmında verilmelidir), deney ve kontrol gruplarının nasıl oluşturulduğu, deneysel manipülasyonlar ya da müdahaleler ve araştırma deseni aktarılır. Araştırma kapsamında yapılan manipülasyonların ya da müdahalelerin kim tarafından (uzmanlık alanı belirtilerek) ve nasıl uygulandığı detayları ile anlatılmalıdır. Ayrıca manipülasyon ve müdahalelerin uygulandığı fiziksel koşullar, uygulamaların sıklığı, süresi ve varsa araştırmada yer alan teşvik tedbirleri belirtilmelidir. Ayrıca deneysel ve istatistiksel kontrol yönetemlerinden bu bölümde söz edilir.

Bulgular (Results)

Bulgular bölümünde araştırma kapsamında toplanan veri, bu verinin nasıl analiz edildiği ve istatistiksel analiz sonuçları sunulur. Araştırma hipotezlerinin nasıl sınandığı ve bu sınamanın sonuçları aktarılır. Bu bölümde araştırmacı, araştırma problemi ile ilişkili olan ve kendi beklentileri ile tutarlı olan ya da olmayan tüm bulgulara yer vermelidir. Gerekli görülen istatistiksel bulgular tablo veya grafik olarak da sunulmalıdır.

Araştırmacılar genellikle "Hiçlik Denencesi İstatistiksel Anlamlılık Testine (Null Hypothesis Statistical Significance Testing)" fazlasıyla bağlı kalmakta ve araştırma bulgularını bu doğrultuda rapor etmektedirler. APA (2011), hiçlik hipotezi anlamlılık testinin bir başlangıç noktası olduğunu ve araştırmalarda etki büyüklüğü, güven aralığı gibi değerlere de yer verilmesinin araştırma bulgularını anlamlandırmak açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Okuyucuların istatistiksel yöntemlere ilişkin ileri düzey bilgileri olabileceği göz önünde bulundurulmalı, kullanılan temel istatistiksel yöntemlerin kaynakları mutlaka belirtilmelidir.

Tartışma (Discussion)

Tartışma bölümü araştırma bulgularının değerlendirildiği bölümdür. Araştırma bulgularının ilgili alana kuramsal ve pratik katkıları vurgulanır.

Tartışma bölümüne, araştırma denencelerinin desteklenip desteklenmediğine ilişkin net bir cümle ile başlanır. Eğer denenceler desteklenmediyse bu duruma ilişkin açıklamalar ve değerlendirmeler ilgili yazın ışığında yapılır. Araştırmada elde edilen bulguların ilgili yazın ile ortak ve karşıt yönleri vurgulanır, bu yönlere açıklamalar getirilir.

Araştırmanın eksik yönlerine, güçlü yönlerine ve yazına katkısına bu bölümde yer verilir. Mevcut araştırma bulgularından yola çıkılarak ne tür kuramsal ve uygulamaya yönelik doğurguların olabileceği ve benzer araştırmaların iyileştirilerek nasıl daha iyi yapılabileceği tartışılır. Okuyucu tartışma bölümünde aşağıdaki sorulara yanıt bulmalıdır:

- Yaptığım araştırma, araştırma problemini çözümlememe nasıl yardımcı oldu?
- Araştırma bulgularım ne tür kuramsal ve pratik doğurgular oluşturdu?
- Araştırma sonunda henüz çözümlenmeyen sorular oluştu mu ya da araştırma bulgularım yeni sorular üretilmesini sağladı mı?
- Araştırma bulgularım bilime nasıl bir katkı sağladı?

Kaynakça (References)

Kaynakça metinde kaynak gösterilen makale, kitap ve diğer yayın türlerinin yazar adlarına göre alfabetik sırada verildiği bölümdür. Bir kaynak; yazar(lar)ın ad(lar)ı, araştırmanın yayın tarihi, başlığı, yayın yeri ve yayımcı kurum bilgilerini içerir.

Kaynakça, araştırma raporunda yer alan ve araştırma konusu hakkında daha önce yapılan araştırmalara ilişkin bilgi verir ve okuyucunun bu araştırmalara ulaşmasını kolaylaştırır. Özellikle yazın taraması kısmında belirtilen kaynakların çok fazla olmaması, kaynakların gerekli yerlerde, mevcut araştırmayı destekleyebilecek koşullarda verilmesi önemlidir.

Kaynakça araştırma raporunda ayrı bir sayfadan başlar, çift aralıklı ve her

bir kaynağın ilk satırı sola dayalı, diğer satırları ise girintili olarak yazılır.

Ekler (Appendices)

Ekler, araştırmada kullanılan kısa ve kolayca yazdırılabilen materyallerdir. Bir ek, örneğin araştırmada kullanılan bir materyalin detaylı tanıtımından, bir meta analiz çalışmasında kullanılan fakat makale içinde yer verilmeyen makale listesinden, araştırmada yer alan katılımcılara ilişkin detaylı demografik bilgilerden oluşabilir. Araştırma raporunda yalnızca bir ek yer alıyorsa yeni bir sayfadan başlanılarak Ek başlığı altında, birden çok ek yer alıyorsa her biri yeni sayfadan başlamak üzere Ek A, Ek B vb. şeklinde eklere yer verilir.

Bu kitapçıkta Türkçe ve İngilizce, yayınlanmak üzere hazırlanmış, iki makalenin ilgili sayfaları yer almaktadır. Bu makalelerin yayınlandıktan sonraki hallerine aşağıda belirtilen kaynaklardan ulaşılabilir.

Eldogan, D. ve Barışkın, E. (2014). Erken dönem uyumsuz şema alanları ve sosyal fobi belirtileri: Duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolü var mı? *Türk Psikoloji Dergisi, 29*(74), 108-115.

Kökdemir, D. ve Yeniçeri, Z. (2010). Terror management in a predominantly Muslim country: The effects of mortality salience on university identity for the development of international relations. *European Psychologist, 15*(3), 165-174.

Örnek Makale - Türkçe

Önemli Uyarı

Makalelerin sayfa düzeni, dergilere göre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, bazı dergiler 12 punto, Times New Roman, çift satır aralığı, sola dayalı sayfa düzeni ile makale değerlendirmesi kabul ederken, bazı dergilerde ise bu düzen tamamen farklı olabilmektedir. Bu nedenle, Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı'nın bu bölümünde yer alan örnek makaleler incelenirken, bu husus dikkate alınmalıdır. Yazarlar makalelerinin sayfa düzenini oluştururken, makalelerini değerlendirilmesi amacıyla gönderecekleri derginin belirttiği sayfa düzenini dikkate almalıdırlar.

Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ve Sosyal Fobi Belirtileri:
Duygu Düzenleme Güçlüğünün Aracı Rolü Var mı?

Dilay Eldoğan
Başkent Üniversitesi

Elif Barışkın
Hacettepe Üniversitesi

Yazar Notu
Bu metin ile ilgili yazışmalar Dilay Eldoğan ile yapılabilir, Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü Eskişehir Yolu 20. km., Bağlıca Kampüsü, 06810, Ankara-Türkiye; e-posta: dilayeldogan@hotmail.com.

Öz

Bu araştırmanın amacı, erken dönem uyumsuz şema alanları ile sosyal fobi belirtileri ilişkisinde duygu düzenleme güçlüğünün aracı değişken rolünü incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2011-2012 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi'nde eğitimine devam eden 240 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (LSKÖ), Beck Depresyon Envanteri (BDE), Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3 (YŞÖ) ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) kullanılmıştır. Araştırma verilerine aracı değişken (mediator) analizi uygulanmış ve analiz sonuçlarına göre duygu düzenleme güçlüğünün erken dönem uyumsuz şema alanlarından kopukluk, zedelenmiş otonomi ve zedelenmiş sınırlar şema alanları ile sosyal fobi belirtileri ilişkisinde aracı rolünün olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın güçlü yönleri, sınırlılıkları ve katkıları ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: erken dönem uyumsuz şema alanları, sosyal fobi belirtileri, duygu düzenleme güçlüğü

Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ve Sosyal Fobi Belirtileri:
Duygu Düzenleme Güçlüğünün Aracı Rolü Var mı?

Sosyal fobi, insanların hayatının pek çok alanında olumsuz sonuçlar yaratabilen, yaşam boyu görülme sıklığı bakımından en yaygın anksiyete bozukluğudur (Judd, 1994). Bu durum sosyal fobinin pek çok bilimsel araştırma kapsamında incelenmesine olanak tanımış olsa da sosyal durumlarla ilgili korkuların temelleri yeterince iyi anlaşılamamıştır.

Sosyal fobinin temelinde mizaç, yetiştirilme şekilleri, akran ilişkileri ve olumsuz yaşam olayları gibi çeşitli değişkenlerin rol oynadığına, bu değişkenlerin bireylerde olumsuz temel inançlar oluşturması ile ilişkili olarak sosyal fobi belirtilerine yol açtığına dair bulgular bulunmaktadır (Neal ve Edelman, 2003; Rapee ve Spence, 2004). Sosyal fobi belirtileri gösteren bireylerde ortak olarak gözlenebilen başarısızlık, karamsarlık, yetersizlik, bağımlılık gibi şema düzeyindeki olumsuz temel inançlar ve bu temel inançların oluşumunda rol oynayan faktörler Jeffrey Young'ın şema kuramı çerçevesinde tanımladığı erken dönem uyumsuz şemaları akla getirmektedir (Pinto-Gouveia, Castilho, Galhardo ve Cunha, 2006). Ayrıca sosyal fobinin depresyon ve özellikle erken dönem uyumsuz şemaların sıklıkla çalışıldığı çekingen kişilik bozukluğu ve narsistik kişilik bozukluğu ile olan yüksek eş tanı oranları sosyal fobinin şema kuramı çerçevesinde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (Herbert, Hope ve Bellak, 1992).

Jeffrey Young, şema kuramında özellikle olumsuz çocukluk deneyimlerinin bir sonucu olarak gelişen şemaların; kişilik bozukluklarının, daha hafif karakterolojik sorunların ve pek çok Eksen I bozukluğunun temeli olabileceği hipotezini geliştirmiş ve bu şemaları erken dönem uyumsuz şemalar olarak tanımlamıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar, çocukluk çağının ihtiyaçları ileri derecede engellendiği veya aşırı doyurulduğunda ortaya çıkabilen, erken dönemde dünyayı algılamak adına oldukça işlevsel olabilen fakat zaman içinde...

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2011-2012 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi'nde eğitimine devam eden 240 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların 120'si (%50) kız, 118'i (%49) erkek öğrencidir, 2 katılım-

cıdan ise cinsiyet bilgisi alınamamıştır. Örneklemi oluşturan katılımcıların yaş aralığı 17-29, yaş ortalaması ise 19.84 (S = 1.2) olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu. Örneklemi oluşturan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb.) belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (LSKÖ). Liebowitz (1987) tarafından geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Safren ve arkadaşları (1999) tarafından yapılmıştır. Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (LSKÖ), sosyal etkileşim ve performans durumlarında sosyal kaygı bozukluğu olan kişilerin korku ve kaçınma düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Yirmi dört maddeden oluşan ölçek sosyal etkileşim ve performans olmak üzere iki alt ölçekten oluşmakta ve tüm maddeler 4'lü Likert tipinde ayrı ayrı kaygı ve kaçınma alt başlıkları için değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması sosyal kaygı düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Safren ve ark., 1999). Ülkemizde ise ölçeğin Türkçe formu için geçerlik ve güvenirlik çalışması, Soykan, Özgüven ve Gençöz (2003) tarafından yapılmıştır.

Beck Depresyon Envanteri. Beck tarafından 1961 yılında depresyon riskini belirlemek, depresif belirtilerin düzeyini ve şiddetinin değişimini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan depresif yakınmaların şiddetinde artışa işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Tegin (1980) ve Hisli (1988) tarafından yapılmıştır.

Young Şema Ölçeği - Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi amacıyla geliştirilen ölçeğin orjinal formunda 5 şema alanını ve 18 şemayı kapsayan toplam doksan madde bulunmaktadır (Young, 1990). Katılımcılar, her bir maddeyi 6'lı Likert tipi ölçek üzerinde (1 = Benim için tamamıyla yanlış... 6 = Beni mükemmel şekilde...)

İşlem

Araştırmada veri toplama amaçlı kullanılan ölçekler, Hacettepe Üniversitesi Etik Komitesinden alınan izin sonrası Hacettepe Üniversitesi'nde eğitimine devam eden hazırlık, lisans ve lisansüstü öğrencilerine, 2011-2012 eğitim

döneminde uygulanmıştır. Katılımcılara araştırma amacı açıklandıktan ve bilgilendirilmiş onam formu aracılığıyla gönüllü katılımları sağlandıktan sonra veriler toplanmıştır. Kontrol amaçlı olarak, araştırma ölçekleri katılımcılara farklı sırayla uygulanmıştır.

Bulgular

Bu araştırma kapsamında depresif belirti düzeyi kontrol edildiğinde erken dönem uyumsuz şema alanları ile sosyal fobi belirtileri ilişkisinde duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkeni erken dönem uyumsuz şema alanları (kopukluk/reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi/özerklik, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar/bastırılmışlık), bağımlı değişkeni sosyal fobi belirti düzeyi, aracı değişkeni duygu düzenleme güçlüğü, kontrol değişkeni ise depresif belirti düzeyidir.

İlk olarak, regresyon analizi öncesi araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmış, elde edilen korelasyonlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 buraya yerleştirilebilir.

Tablo 2'den de izlenebileceği gibi sosyal fobi belirtileri ile diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar/bastırılmışlık şema alanları arasındaki kısmi korelasyonlar anlamlılığa ulaşmamıştır. En yüksek kısmi korelasyon katsayıları kopukluk ve zedelenmiş otonomi...

Tartışma

Şema kuramına göre erken dönem uyumsuz şemaların oluşmasına sebep olan en önemli etkenlerden biri başkaları ile güvenli bağlanma ihtiyacının karşılanmamış olmasıdır. Diğer bir değişle erken çocukluk döneminde önemli diğerleri ile kurulan ilişkilerde güvenin, istikrarın, benimsenmenin ve bakımın hakim olmaması erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunu yordayabilmekte, bu durum da yetişkinlikte psikopatolojilerin oluşumu ile sonuçlanabilmektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2003). Benzer şeklide bağlanma kuramının da güvenli bağlanma ihtiyacının karşılanmamış olmasının bireylerde olumsuz zihinsel temsillerin oluşumda etkili olabileceği, bu zihinsel temsillerin ise bireylerin yaşamı boyun-

ca yakın ilişkilerini ve duygu düzenleme becerilerini olumsuz yönde etkileyebileceği şeklinde varsayımları bulunmaktadır (Bowlby, 1972; Mikulincer ve Shaver, 2007). İki önemli kuramda vurgulanan çocukluk döneminde temel ihtiyaçların karşılanmamış olmasının olumsuz zihinsel temsillerin oluşumunu, bu temsillerin de duygu düzenleme problemlerini yordayabileceğine ilişkin bulgu mevcut araştırma ile de desteklenmiş, erken dönem uyumsuz şema alanlarından kopukluk, zedelenmiş otonomi ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarının duygu düzenleme güçlüğünü yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

İlk olarak, kopukluk şema alanı ile sosyal fobi belirtileri ilişkisinde duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolü incelendiğinde kopukluk şema alanının duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, sosyal izolasyon/güvensizlik ve kusurluluk şemalarını kapsadığı görülmektedir. Bu şemalar bireyleri duygusal olarak doyurulmayacakları, duygularını ifade etmemeleri gerektiği, sosyal ortamlardan kaçınmaları gerektiği ve çeşitli yönlerden kusurlu oldukları yönünde bilişlere yönlendirebilmektedir. Bu bilişlerin doğrudan ya da dolaylı olarak bireylerin duygu düzenleme becerilerini etkilemesi ve böylece sosyal fobi belirtilerinin tetiklenmesi...

Kaynakça

Beck, A. T. (1961). An inventory for measuring depression. *Archieves of General Psychiatry, 4*, 561-571.

Bowlby, J. (1972). *Attachment and loss: Seperation, anxiety, and anger.* New York: Basic Books.

Herbert, J. D., Hope, D. A. ve Bellack, A. S. (1992). Validity of the distinction between generalized social phobia and avoidant personality disorder. *Journal of Abnormal Psychology, 101*, 332-339.

Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanteri'nin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi, 22*, 118-126.

Jude, L. L. (1994). Social phobia: A clinical overview. *Journal of Clinical Psychiatry, 55*(6), 5-9.

Liebowitz, M. R. (1987). Social phobia. *Modern Problems of Pharmacopsychiatry, 22*, 141-173.

Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change.* New York: Guilford Press.

Neal, J. A. ve Edelmann, R. J. (2003). The etiology of social phobia: Toward a developmental profile. *Clinical Psychology Review, 23*, 761-786.

Pinto-Gouveia, J., Castilho, P., Galhardo, A. ve Cunha, M. (2006). Early maladaptive schemas and social phobia. *Cognitive Therapy and Research, 30*, 571-584.

Rapee, R. M. ve Spence, S. H. (2004). The etiology of social phobia: Empirical evidence and an initial model. *Clinical Psychology Review, 24*(7), 737-767.

Safren, S. A., Heimberg, R. G., Horner, K. J., Juster, H. R., Schneier, F. R. ve Liebowitz M. R. (1999). Factor structure of social fears: Liebowitz Social Anxiety Scale. *Journal of Anxiety Disorders, 13*(3), 253-270.

Soykan, Ç., Özgüven, H. D. ve Gençöz, T. (2003). Liebowitz Social Anxiety Scale: Turkish version. *Psychological Reports, 93*, 1059-69.

Tegin, E. B. (1980). *Depresyonda bilişsel bozukluklar: Beck modeline göre bir inceleme* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Young, J. E. ve Brown, G. (1990). *Young schema questionaire.* New York: Cognitive Therapy Center of New York.

Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide.* New York: The Guilford Press.

Örnek Makale - İngilizce

Önemli Uyarı

Makalelerin sayfa düzeni, dergilere göre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, bazı dergiler 12 punto, Times New Roman, çift satır aralığı, sola dayalı sayfa düzeni ile makale değerlendirmesi kabul ederken, bazı dergilerde ise bu düzen tamamen farklı olabilmektedir. Bu nedenle, Akademik Yazım Kuralları Kitapçığı'nın bu bölümünde yer alan örnek makaleler incelenirken, bu husus dikkate alınmalıdır. Yazarlar makalelerinin sayfa düzenini oluştururken, makalelerini değerlendirilmesi amacıyla gönderecekleri derginin belirttiği sayfa düzenini dikkate almalıdırlar.

Terror Management in a Predominantly Muslim Country: The Effects of Mortality Salience on University Identity and on Preference for the Development of International Relations

Doğan Kökdemir Zuhal Yeniçeri

Başkent University
ELYADAL Research Laboratory

Author Note

- Correspondence concerning this article should be addressed to Doğan Kökdemir, Baskent University, IIBF, Eskisehir Yolu 20. km., Baglica Kampusu, 06530, Ankara-Turkey; e-mail: kokdemir@baskent.edu.tr.
- We wish to thank Kürşad Demirutku, Okan Cem Çırakoğlu, Tom Pyszczynski, and Molly Maxfield for their comments and corrections on an earlier draft of this article.

Abstract

The mortality salience hypothesis of terror management theory was tested in a predominantly Muslim country. In Study 1a, private university students primed with thoughts of death reported more positive evaluations of a paragraph arguing private universities' superiority to state universities, contrary to the control condition in which "death" was replaced by "an important exam." Study 1b replicated this finding at a state university in which participants who had been reminded of their own death favored the paragraph arguing the superiority of state universities over the paragraph praising private universities and provided more negative evaluations when the argument was reversed. Study 2 indicated that participants in MS condition wanted their home country should have stronger relations with Turkmenistan and weaker relations with England and Greece. Results were discussed with reference to university identity and implications for future research were noted.

Keywords: terror management theory, mortality salience, university identity, international relations

Terror Management in a Predominantly Muslim Country:
The Effects of Mortality Salience on University Identity
and Preference for International Relations

Different from other species, human beings are aware of the inevitable end of their existence. In order to be able to continue our daily lives, make plans for the future, and feel comfortable psychologically, we tend to repress the reality of death. In other words, as it has often been claimed in existential theories, we are trying to escape from the awareness that we are mortals and this knowledge produces terror. Terror management theory (TMT), which was based on the writings of Ernest Becker (1973), posits that there are two mechanisms that provide protection against the uncertainty of death and death itself. The main theme in TMT is that people buffer the anxiety stemming from the knowledge of being mortal by (1) maintaining high self-esteem enabling people to see themselves as valuable contributors in a meaningful world, and (2) defending cultural worldviews of their own, therefore gaining meaning, permanence, order and stability in their lives. This dual-component cultural anxiety buffer provides individuals feelings of symbolic immortality (Greenberg, Pyszczynski, & Solomon, 1986; Solomon, Greenberg, & Pyszczynski, 1991).

TMT has been empirically tested for almost 20 years with more than 250 studies in many countries: the United States and Germany (Pyszczynski, Wicklund et al., 1996), Israel (Florian & Mikulincer, 1997), Italy (Castano, Yzerbyt, Paladino, & Sacchi, 2002), and Japan (Heine, Harihara, & Niya, 2002). Related with present research, the studies from different countries clearly showed that among adolescents and young adults, the concept of death is (un)consciously avoided most of the time. When asked to think of one's death, young individuals anticipate that they will die when they grow old, that death will take place at home and will be brief and painless (Evans, Walters, & Hatch-Woodruf, 1999)…

Method

Participants

Sixty undergraduate students (32 females and 28 males) at a private university participated in Study 1a. Students were from different departments of Faculty of Economic and Administrative Sciences, and they participated during their regular scheduled class sessions for extra course credit. Par-

ticipants ranged in age from 19 to 25 (M = 21.78, SD = 1.33). Students in our sample had been attending this private university for 2 to 7 years (M = 3.77, SD = 0.99)…

Materials and Procedure

The materials used in this experiment were administered during the formal class sessions. In order to ensure privacy, students were asked to be seated apart from each other. Participants were told that the study was an investigation of the different aspects of personality. They were also asked to fill out a 7-page booklet of materials in the presented order without going back to previous pages. The first two pages of the booklet contained a cover page and a small questionnaire about demographic variables. Next, participants filled out the Turkish form of 10-item Self-Esteem Inventory (Çuhadaroğlu, 1986; Rosenberg, 1965). Then, the MS manipulation was presented. In the experimental condition, participants were asked to answer two open-ended questions in Turkish: (1) Please briefly describe the emotions that the thought of your own death arouses in you, and (2) Jot down, as specifically as you can, what you think will happen to you as…

Results and Discussion

Before testing the effects of the MS manipulation on evaluation of the newspaper article, we tested whether positive and negative affect measured by the PANAS-X revealed any effects. Analysis revealed that the MS manipulation did not lead to any significant variations in mood ($p > .05$). This result is consistent with previous studies (e.g., Goldenberg, Pyszczynski, McCoy, Greenberg, & Solomon, 1999) providing evidence that the effects of MS could not be explained by changes in mood of our participants. It was also found that the dispositional level of self-esteem of our participants was not different between experimental and control groups ($p > .05$). Therefore, neither the PANAS-X nor self-esteem scores of the participants were used in further analyses.

Participants' attitudes toward the paragraph and the author were evaluated by using 9-point Likert type questionnaire consisting of five questions. An evaluation score for each participant was obtained by calculating the mean of responses given to these questions. A reliability analysis of responses to these five items indicated very high levels of internal consistency, with Cronbach's alpha of .94.

A 2 (MS condition: death vs. exam) x 2 (message: defend vs. threat) univariate analysis of variance (ANOVA) indicated that although there was not a main effect of MS ($F < 1$), there was a significant main effect of message, $F(1,56) = 9.01$, $p < .05$, $\eta^2 = .14$. As can be seen in Table 1, participants showed more favorable attitudes toward the paragraph arguing that private universities were better than state universities ($M = 5.23$, $SD = 1.68$ and $M = 3.76$, $SD = 2.14$, respectively).

Insert Table 1 about here

As expected, there was also a significant interaction of MS by message $F(1, 56) = 4.61$, $p < .05$, $\eta^2 = .08$. Pairwise comparisons showed that although there was no difference between evaluations of either paragraph in the control group (exam), participants in the experimental group (death) reported more positive attitudes toward the paragraph in which private universities were favored than the paragraph praising state universities, $t(29) = 4.71$, $p < .05$; means were 5.58 ($SD = 1.58$) and 3.09 ($SD = 1.37$), respectively. (See Figure 1 for the interaction effect.)

Insert Figure 1 about here

Study 1a showed that participants in both the experimental and control groups reported more favorable attitudes toward the paragraph and the author praising private universities. Since participants in this study were undergraduate students in a private university, this result is quite understandable. Of additional note, participants who had been reminded of their own death showed a clear preference between the messages of the two paragraphs. Students in the MS (death) condition evaluated the paragraph and the author more positively if the paragraph suggested that private universities were superior to state universities. That is, they favored the argument supporting their cultural worldview and provided negative evaluations when the argument's claim countered their own. However, in the control condition (exam), evaluations of both paragraphs did not differ; that is, participants reported similar attitudes…

References

Becker, E. (1973). *The denial of death.* New York: Free Press.

Castano, E., Yzerbyt, V., Paladino, M-P., & Sacchi, S. (2002). I belong, therefore, I exist: Ingroup identification, ingroup entitativity, and ingroup bias. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*, 135-143.

Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı (Self-esteem in adolescents)* (Unpublished master's thesis). Hacettepe University, Ankara.

Evans, J. W., Walters, A. S., & Hatch-Woodruff, M. L. (1999). Deathbed scene narratives: A construct and linguistic analysis. *Death Studies, 23*, 715-733.

Florian, V., & Mikulincer, M. (1997). Fear of death and the judgment of social transgressions: A multidimensional test of terror management theory. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 369-380.

Goldenberg, J. L., Pyszczynski, T., McCoy, S. K., Greenberg, J., & Solomon, S. (1999). Death, sex, love, and neuroticism: Why is sex such a problem? *Journal of Personality and Social Psychology, 77*, 1173-1187.

Greenberg, J., Pyszczynski, T., & Solomon, S. (1986). The causes and consequences of a need for self-esteem: A terror management theory. In R. F. Baumeister (Ed.), *Public self and private self* (pp. 189-192). New York: Springer-Verlag.

Heine, S. J., Harihara, M., & Niya, Y. (2002). Terror management in Japan. *Asian Journal of Social Psychology, 5*, 187-196.

Pyszczynski, T., Wicklund, R. A., Floresku, S., Koch, H., Gauch, G., Solomon, S., & Greenberg, J. (1996). Whistling in the dark: Exaggerated consensus estimates in response to incidental reminders of mortality. *Psychological Science, 7*, 332-336.

Rosenberg, M. (1965). *Society and adolescent self-image.* Princeton, NJ: Princeton University Press.

Solomon, S., Greenberg, J., & Pyszczynski, T. (1991). A terror management theory of social behavior: The psychological functions of self-esteem and cultural worldviews. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 24, pp. 93-159). New York: Academic.

Table 1

Means and (Standard Deviations) of Evaluation Scores Reported Private University and State University Students as a Function of MS and Paragraph Type

		Favoring State Universities	Favoring Private Universities	Total
Private University Students	MS	3.09 (1.37)	5.58 (1.54)	4.45 (1.91)
	Control	4.39 (2.55)	4.80 (1.80)	4.59 (2.19)
	Total	3.76 (2.14)	5.23 (1.68)	4.52 (2.03)
State University Students	MS	5.91 (1.86)	2.92 (1.21)	4.35 (2.16)
	Control	5.85 (1.16)	4.96 (1.70)	5.45 (1.46)
	Total	5.88 (1.51)	3.79 (1.74)	4.86 (1.93)

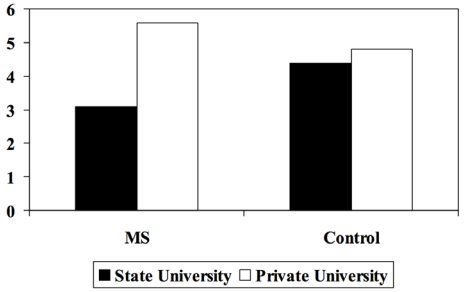

Figure 1. Private university students' evaluation scores of the paragraph as a function of MS and type of message.

Açık, Kısa ve Öz Yazma

Bu bölümde açık ve etkili yazmak için genel ilkelerden bahsedilecek ve yazım tarzınızı geliştirmeniz için bazı öneriler sunulacaktır. Öncelikle, yazmaya başlamadan önce yapılan planlamaların faydalarından bahsedilecektir. Ardından açık ve net bir dil kullanmanın ve yanlı bir dil kullanmaktan kaçınmanın ilkeleri tanımlanacaktır. Son olarak da açık, etkili ve ikna edici iletişim için doğru dilbilgisi kullanımına değinilecektir.

Düzenleme

Yazmaya başlamadan önce rapor için en uygun uzunluğun ne olacağına ve hangi bulguların paylaşılacağına karar verilmelidir. Hem paragraf hem de cümle düzeyinde fikirlerin mantıksal olarak belirli bir sırada ilerlemesi, yazının etkisini güçlendirecektir. Bilimsel raporlamanın amacı açık iletişimdir. Bunu sağlayabilmek için yazarların fikirlerini, sırasıyla açık ve akıcı bir geçişle iletmesi gerekir.

Uzunluk

Rapor için en ideal uzunluk, çalışmanın temel fikirlerini etkin bir şekilde aktarabilmeniz için gerekli olan sayfa sayısıdır. Eğer rapor çok uzunsa, önemli noktalar doğrudan ve açık bir şekilde belirtilerek, farklı bölümlerde tekrarlanan kısımlar silinerek, pasif cümleler aktif hale getirilerek ve birleştirilmesi mümkün olan kısımlar birleştirilerek kısaltma yoluna gidilmelidir. Bazı durumlarda bir makalenin iki ya da daha fazla makaleye ayrılması daha uygun olabilir. Dergilerin basılacak makalelerin uzunluğu ile ilgili belirledikleri standartlar birbirinden farklı olabilir. Bu nedenle en başından basılması istenen derginin kuralları doğrultusunda makaleyi hazırlamak daha uygun olacaktır.

Metni Başlıklarla Düzenleme

Bilimsel yazılarda, açık iletişim için makalenin düzeniyle ilgili tüm ayrıntılar önem taşır. Bu ayrıntılar, başlıkların kullanımından, önemli noktaları maddeler halinde vermeye kadar farklı konuları içerir.

Kısa ve öz başlıklar okuyucunun önemli noktaları yakalamasını ve sunulan

fikirleri takip edebilmesini sağlar. Takip eden kısımda daha ayrıntılı ele alınacak olan başlık düzeyleri, biçim ve görünüşleriyle bölümler arasındaki hiyerarşiyi ortaya koyar. Aynı derecede öneme sahip tüm konuların başlıkları aynı düzeyde olmalıdır. Örneğin, birden fazla deney içeren bir makalede, birinci deneyin yöntem ve sonuç kısımlarıyla ikinci deneyin yöntem ve sonuç kısımlarının başlıkları aynı düzeyde olmalıdır.

Başlık Düzeyleri

Başlıkların düzeyleriyle ilgili olarak APA (2011) beş farklı format içermektedir. Aşağıdaki tabloda her bir düzey numaralandırılarak gösterilmiştir (Bkz. Tablo 1). Birbirlerinden farklı sayıda alt-başlık içerse de her bölüm en üst düzeydeki başlık biçimiyle başlar ve yukarıdan aşağıya doğru olmak üzere, aynı ilerleyişi takip eder.

Tablo 1
APA Makalelerindeki Beş Farklı Başlık Düzeyi

Başlık Düzeyi	Biçim
1	**Ortalanmış, Koyu, Büyük ve Küçük Harfli Başlık** [a]
2	**Sola Dayalı, Koyu, Büyük ve Küçük Harfli Başlık**
3	**Girintili, koyu, noktayla biten küçük harfli başlık.** [b]
4	***Girintili, koyu, eğik, noktayla biten küçük harfli başlık.***
5	*Girintili, eğik, noktayla biten küçük harfli başlık.*

[a] Büyük ve küçük harfli başlıkta, başlıktaki tüm kelimelerin ilk harfleri büyük yazılır, diğer harfler küçüktür (örn., Örtük Ölçüm Yöntemleri).
[b] Küçük harfli başlıkta, başlıktaki ilk kelimenin ilk harfi büyüktür geriye kalan tüm kelimeler küçük harfle yazılır (örn., Örtük ölçüm yöntemleri).

Bir makalede, farklı bölümler farklı sayıda alt-başlık düzeyi içerebilir. Örneğin, yöntem ve sonuç kısımları iki farklı düzeyde alt-başlık içerirken, tartışma kısmı sadece bir düzeyde alt-başlık içerebilir.

Bu durumda, aşağıda görebileceğiniz gibi makalede üç farklı düzeyde başlık olacaktır: bölüm başlıkları (Yöntem, Sonuç ve Tartışma) ve iki farklı düzeyde alt-başlık.

Yöntem

Örneklem

Veri Toplama Araçları

Öz-saygı ölçeği.

Örtük çağrışım testi.

Yaşam doyumu ölçeği.

Bulgular

Azınlık Grup Örneklemi için Sonuçlar

Açık ve örtük öz-saygı arasındaki ilişki.

Öz-saygının yaşam doyumu üzerindeki etkisi.

Çoğunluk Grup Örneklemi için Sonuçlar

Açık ve örtük öz-saygı arasındaki ilişki.

Öz-saygının yaşam doyumu üzerindeki etkisi.

Tartışma

Örtük ve Açık Düzeyde Öz-Saygı

Azınlık-Çoğunluk Gruplarda Öz-saygı ve Etkileri

Çalışmanın Sınırlılıkları

Giriş kısmı için -genel başlık dışında- ayrıca ‘‘Giriş’’ isimli bir başlık kullanılmaz. Yazının özden sonra gelen ilk sayfasının giriş olduğu düşünülür. Başlıklar harf ya da numaralarla etiketlenmez. Makale için gerekli olan başlık düzeylerinin sayısı makalenin uzunluğuna ve ne kadar karmaşık olduğuna göre değişir. Uygun sayıda başlık düzeyi kullanmak gerekir.

Madde İşaretleriyle Sıralama

Başlıklar gibi maddeler halinde verilen sıralamalar da okuyucuyu önemli ve temel noktalarla ilgili uyarır ve bu noktaların daha net anlaşılmasını ve fark edilmesini sağlar. Bulguların sıralanması ya da yöntemde takip edilen

adımların belirtilmesi gibi durumlarda, maddeler numara verilerek sıralanabilir. Bu gibi durumlarda, verilen maddeler noktayla bitirilen paragraf ya da cümleler olabilir. Örneğin:

Sosyal kimlik kuramı, kendini bir gruba ait hisseden grup üyesi için aşağıdaki varsayımlarda bulunmaktadır:

1. Grup üyeleri dahil oldukları grup üzerinden kendilerini tanımlarlar.
2. Grup üyeleri kendi gruplarını dahil olmadıkları diğer gruplarla kıyaslarlar.
3. Grup üyeleri kendi gruplarını daha olumlu değerlendirme eğilimindedirler.

Ancak, numaralandırılarak verilen listeler istenmeyen amaçlanmayan bir sıralamayı (örn., kronolojik sıralama, önem ya da önceliğe göre sırlama) akla getirebilir. Herhangi bir sıralamayı ima etmeden aynı etkiye ulaşmak için maddeler, numara yerine madde işaretleriyle belirtilebilir. Küçük kareler, yuvarlaklar ve daha pek çok farklı sembol madde işaretli listeleri oluşturmak için kullanılabilir. Makalenin bir dergi tarafından kabulü durumunda dergi, madde işaretlerini kendi kullandığı tarza uygun olarak değiştirilebilir.

- Grup üyeleri… (paragraf / cümle devam eder).
- Grup üyeleri kendi gruplarını… (paragraf / cümle devam eder).
- Grup üyeleri kendi gruplarını… (paragraf / cümle devam eder).

Paragraf ya da cümle içinde de, parantez içindeki küçük harflerle öğeler tanımlanabilir.

> Katılımcıların üç seçeneği bulunmaktadır (a) başka bir katılımcıyla birlikte çalışmak, (b) grupla birlikte çalışmak, (c) yalnız çalışmak.

Cümlenin içinde virgül yoksa harflerle belirtilen öğeler arasına virgül konulmalıdır ancak cümle içinde virgül varsa bu öğeler noktalı virgülle ayrılmalıdır. Örneğin:

> Yürütülen çalışmada üç farklı grup incelenmiştir (a) 40 puandan az alan, düşük başarı puanına sahip kişiler; (b) 41-80 arasında puan alan, orta düzeyde başarı puanına sahip kişiler; (c) 81-120 arasında puan alan, yüksek düzeyde başarı puanına sahip kişiler.

Ek olarak, cümle içindeki üç ya da daha fazla öğeyi birbirinden ayırmak için de madde işaretleri kullanılabilir. Bu durumda noktalama işaretleri, maddeler bütün bir cümle oluşturuyormuş gibi kullanılmalıdır.

Yürütülen çalışmada üç farklı grup incelenmiştir:
- o düşük başarı puanına sahip kişiler,
- o orta düzeyde başarı puanına sahip kişiler,
- o yüksek başarı puanına sahip kişiler.

Yazım Tarzı

Bilimsel raporlamada temel amaç açık iletişimdir. Bu amaca fikirleri sırasıyla sunarak, kendinizi açık ve akıcı bir şekilde ifade ederek ulaşabilirsiniz.

Fikirlerin Sunumunda Süreklilik

Kelime, kavram ve konunun gelişimindeki süreklilik okuyucunun sunulan fikirleri daha iyi anlamasını sağlar. Süreklilik birkaç farklı şekilde sağlanabilir. Örneğin, noktalama işaretleri, fikirler arasındaki ilişkinin gösterilmesinde sürekliliği sağlamak için destektir. Ancak noktalama işaretlerini gerektiği ölçüde kullanmak da önemlidir; noktalama işaretlerinin az ya da çok fazla kullanımı sorun oluşturabilir. Aşırı kullanım okuyucuyu rahatsız ederken, az kullanım okuyucunun kafasının karışmasına neden olabilir. Bu nedenle noktalama işaretlerini, anlamı destekleyecek şekilde ve ölçüde kullanmak önemlidir.

Sürekliliğin sağlanmasında bir diğer yol edat ve bağlaç gibi geçiş ifadeleridir. Bu ifadeler, özellikle karmaşık ve soyut kavramlar kullanıldığında fikirlerin akışını sağlar. Cümle içinde ya da bir önceki cümlede yer alan adların yerine kullanılan zamirler de geçişi sağlamanın yanı sıra tekrardan kaçınmamıza yarar. Ancak, zamir kullanımında zamirin hangi adın yerine kullanıldığı açık olmalıdır. Diğer geçiş ifadeleri neden sonuç ilişkisini kuran (örn., böylelikle, sonuç olarak, dolayısıyla, ek olarak), zamansal bağlantıları ifade eden (daha sonra, sırasında, -iken), ek ifadeleri gösteren (yanı sıra, ek olarak, benzer şekilde) ve zıtlıkları belirten (fakat, buna karşın, ancak, tersine) geçiş ifadelerdir.

Anlatımın Akıcılığı

Bilimsel yazılar yaratıcı yazılardan farklı amaçlara hizmet eder. Yaratıcı yazılarda sıklıkla karşımıza çıkan belirsizlik, beklenmeyeni sunma, tahmin edilebilecek olayları doğrudan söylemek yerine yazıdan çıkarma, kişi ve zamanı değiştirme gibi yöntemler bilimsel yazılarda kafa karıştırıcı ve rahatsız edici olabilir.

Bilimsel yazılarda araştırmacılar yazdıkları konuyla fazla yakın oldukları için yazının problemlerini ve geliştirilebilir yönlerini fark etmeyebilirler. Bu durumda meslektaşlarından yazıyla ilgili geri bildirim istemek problemlerin açığa çıkmasına yardım edecektir. Ayrıca araştırmacı, yazıyı bir kenara koyup belirli bir süre bekledikten sonra tekrar okuduğunda yazı içindeki tutarsızlıkları ve çıkarılması gereken, yazının bütünlüğünü bozan kısımları daha rahat fark edebilir.

Tutarsızlık aynı paragraf ya da birbirini takip eden paragraflardaki zaman kiplerinde ani değişikliklerden kaynaklanabilir. Zaman kiplerindeki tutarlılık anlatımın akıcılığı açısından oldukça önemlidir. Literatür taraması, yöntem ve bulgular geçmiş zaman kipi kullanılarak, sonuç ve bulgularla ilgili yorum ve çıkarımlar ise geniş zaman kullanılarak yazılmalıdır.

Anlatımda Ekonomi

Ne söylenmesi gerekiyorsa sadece o söylenmelidir. Dergilerde basılacak sayfa sayısı kısıtlıdır ve bu nedenle uzun yazılarda, yazarların makalelerini kısaltmak için sonradan çaba göstermesi gerekebilir. Gereksiz kelimeler atılarak; teknik dilin, pasif cümlelerin aşırı kullanımından ve dolaylı anlatımdan kaçınarak yazının kısaltılması sağlanabilir.

Gereksiz kelimelerin atılması. Yazarlar bazen ifadelerini vurgulamak için gereksiz kelimeler kullanırlar. Anlatılmak isteneni vermeyi sağlayacak kelimenin dışında kelime kullanılmamalıdır. Örneğin, aşağıda eğik olarak yazılan kelimeler gereksizdir ve çıkarılması daha uygundur.

Boyut olarak küçük
On *farklı* grup
Daha önce kısaca *özeti* verilen
Toplamda 68 öğrenci

Açık ve Net Yazma

Kelime seçimi. Her kelimenin sizin söylemek istediğiniz anlamı verdiğinden emin olun. Örneğin, depresyon günlük dilde kısa süreli olumsuz duyguları ifade etmek için de kullanılabilir. Ancak depresyonu, bilimsel anlamdaki tanımından farklı olarak, günlük dildeki tanımıyla kısa süreli olumsuz duyguları ifade etmek için kullanmak bilimsel bir makalede kabul edilemez.

Zamir kullanımı. Zamir kullanımında, zamirin hangi kişi, nesne ya da olayı ifade ettiği açık olmalıdır. Yazılarda zamirle ilgili karışıklıkları önlemek için, bu testler, buradaki katılımcılar gibi ek açıklayıcı ifadeler, zamiri takiben kullanılabilir.

Atıf. Bir davranışı gerçekleştiren kişiye objektif olma kaygısıyla uygun ya da mantıklı olmayan bir şekilde atıfta bulunmak hatalıdır. Karışıklığı önlemek için, araştırmacının kendisinin gerçekleştirdiği eylemler için, üçüncü kişi yerine birinci kişi zamirlerini kullanması daha uygundur. Biz demekten kaçınılmamalıdır.

Doğru

Yaptığımız literatür taraması…

Yanlış

Araştırmacılar yürüttükleri literatür taramasında…

Dilde Yanlılığı Önleme

APA, kurum olarak herhangi bir gruba yönelik yanlı varsayımlar ya da alçaltıcı ifadeler kullanılmasına karşı bir politika yürütmektedir. Yürütülen çalışmalar ve yazılan makalelerde cinsiyet, cinsel yönelim, ırk, etnik grup, dini grup ya da yaşla ilgili yanlı ifadeler kabul edilemez.

Yanlılığı Önlemek için Yönergeler

Kişi ya da kişilerden bahsederken gerekli düzeyde detay içeren ve yanlı olmayan bilgiler vermek gerekir. Emin olamadığınız durumlarda daha az bilgi vermek yerine daha fazla detay vermek daha uygundur; çünkü detaylardan daha genel ifadeler oluşturmak mümkünken tersini yapmak daha zordur. Örneğin, katılımcılar yerine kadın ve erkek katılımcılar, 65 yaş üstü katılımcılar yerine 65-80 yaş aralığındaki katılımcılar demek daha uygundur. Etnik

gruplarla ilgili atıflarda ise bölge ya da ülkeye yönelik tanımlar daha uygundur; örneğin, Asyalı Amerikalılar yerine Çinli Amerikalılar daha uygun bir ifade olacaktır. Cinsel yönelimle ilgili tanımlarda da, bazı araştırmacıların gey kelimesini hem erkek hem de kadınların cinsel yönelimine atfen kullandığını, bazılarının ise sadece erkeklerin cinsel yönelimini tanımlamak için kullanıldığını ve kadınların cinsel yönelimi için lezbiyen kelimesini tercih ettiğini unutmayın.

Verilen detaylarla ilgili bir diğer önemli nokta, belirtilen özelliklerin sadece işlenen konuyla ilişkili durumlarda verilmesidir. Medeni durum, cinsel yönelim, etnik kimlik, kişinin engelinin olup olmadığı gibi bilgiler gereksiz ve sebepsiz yere verilmemelidir. Ayrıca, etiketlerden mümkün olduğunca kaçınmak gerekir. Bazı bilimsel yazılarda kişiler, bireysellikleri yok sayılarak, genel kategoriler altında nesne olarak sunulurlar (örn., geyler, yaşlılar, manik depresifler). Bunu önlemenin yolu ifadelerin sıfat formlarını kullanmaktır (örn., yaşlı bireyler, gey erkekler, bipolar hastalar).

Bulguların Tablo ve Şekillerle Gösterimi

Bulgularla ilgili bilgiler, teknolojinin de gelişmesiyle birlikte, tablo, grafik, harita, fotoğraf gibi pek çok farklı yöntem kullanılarak verilmeye başlanmıştır. Bu gelişmeler, araştırmacılara, sonuçları etkin bir şekilde sunma konusunda esneklik sağlamıştır.

Satır ve sütunlardan oluşan tablolar genellikle sayısal değerler ve metinleri içerir. Şekiller ise, metinlerden oluşmayan grafik, çizim, şema, fotoğraf gibi görsel sunumların genel başlığıdır. Bazı durumlarda şekil ve tablo arasındaki sınır çok açık değildir. Burada işimizi kolaylaştıracak bilgi, tablonun hemen her zaman satır ve sütunlardan oluşan bir yapıyken, tablo dışındaki tüm gösterimlerin şekil başlığı altında tanımlanıyor olmasıdır.

Takip eden kısımlarda bilgilerin görsel sunumunun amacı tartışılacak ve bu gösterimlerin hazırlanmasında izlenecek adımlar örneklerle tarif edilecektir.

Veri Gösteriminin Tasarlanması ve Hazırlıklar

İlk adım, tablo ya da şekille gösterimin amacını ve bu amacın ne derece

önemli olduğuna karar vermektir. Bundan sonra bu amaca hizmet edecek en uygun görsel sunumu seçmek gerekir. Genellikle farklı gösterim tarzlarının (örn., dağılım grafiği, dağılım eğrisi) standart formları vardır. Bu standardizasyon okuyucunun daha önceki deneyimlerine dayanarak veri gösterimini daha rahat anlamasına olanak sağlar.

Şekil ya da tablodaki tüm öğeler metin içindeki öğeler kadar dikkatli hazırlanmalıdır. Metin içinde sunulan verilerle, tablo ya da figürde sunulanların tutarlı olması gerekir. Metin içindeki değişiklikler genellikle figür üzerinde de değişiklikleri gerektirir, metin içindeki değişiklikler doğrultusunda grafikteki değişiklikleri yapmamak bilimsel yazımda en önemli hatalardan biridir.

Grafik ya da Metin İçinde Sunma

Hangi öğelerin grafik içinde verileceği konusunda seçici olmak gerekir. Çok fazla tablo ve şekil ya da metnin sürekli olarak tablo ya da şekillerle kesilmesi okuyucuyu zorlayabilir ve okuyucu metni takip etmekte zorlanabilir. Ayrıca, grafiksel sunum her zaman etkin iletişim için en ideal yol değildir. Örneğin, istatistiksel anlamlılık testi sonuçları gibi bulgular metin içinde de etkili bir şekilde sunulabilir:

> ''*Tek Yönlü Varyans Analizi* (ANOVA), azınlık ve çoğunluk grupların algıladıkları ayrımcılık düzeyinin istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir, $F(2, 12) = 5.12$, $p < .05$.''

Eskiden tablolarda gösterilen pek çok bilgi (örn., ANOVA tablosu) artık metin içinde verilmektedir.

Tablo ve Şekillerin Numaralandırılması

Metinde görülme sıralarına göre tüm tablo ve şekiller rakamlarla numaralandırılmalıdır. Numaralandırma yapılırken Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7 gibi tabloyu niteleyen rakamlar kullanılmalı; 5a, 5b gibi rakamlara ek harfler kullanılmamalıdır. Eğer makalenin sonunda yani makalenin 'Ek' başlığı altında verilen tablo ya da şekiller varsa A1 ya da C2 gibi büyük harf ve rakamlarla numaralandırılabilir. Örneğin C2, Ek C'de verilen ikinci şekil anlamına gelmektedir. Bir ekte sadece bir şekil varsa o zaman sadece rakam kullanılabilir, yani Tablo A1 yerine Tablo 1 (Bkz., Ek A) ifadesi kullanılabilir.

Tablolar

Tablo Düzeni

Tablo okuyucunun kolaylıkla kavrayabileceği şekilde düzenlenmelidir. Tabloda birbiriyle karşılaştırılacak veriler (örn., ortalama, standart sapma, örneklem sayısı) yan yana verilmelidir. Aynı veri farklı şekillerde düzenlenerek verinin farklı özelliklerine dikkat çekilebilir. Hangi düzenlemenin daha iyi olduğu tamamen araştırmacının amacına bağlıdır.

Standart tablo kalıpları. Bazı tabloların standart kalıpları vardır. Bu kalıpları kullanmanın avantajı okuyucunun belirli bilgiler için nereye bakacağını genel olarak bilmesidir. Bazı durumlarda, farklı noktalara ya da belirli ilişkilere dikkat çekmek amacıyla yazarlar standart formun dışına çıkmak isteyebilirler. Bu durumlarda kullanılan etiketlerin fazlasıyla açık olduğundan emin olunmalıdır. Farklı türdeki verileri sunmak için kullanılan çeşitli standart tablo örnekleri bu bölümün sonunda verilecektir.

Tablo başlıkları. Her tabloya kısa fakat açık ve açıklayıcı başlıklar verilmelidir. İçerikle ilgili temel noktalar tablodan kolaylıkla çıkarılabilmelidir. Tablonun başlığı tablonun üst kısmında verilmelidir.

Çok genel başlık:

Tablo 1

İyilik Hali ve Yaş (Tabloda ne verildiği açık değil.)

Çok detaylı başlık:

Tablo 1

20 Yaş Altı, 20 ve 40 Yaş Aralığındaki ve 40 Yaş Üstü Katılımcıların Yaşam Doyumu, Olumlu Duygu ve Olumsuz Duygu Ölçeklerindeki Ortalama Değerleri (Satır ve sütun alt-başlıkları tekrar ediliyor.)

İyi başlık:

Tablo 1

Farklı Yaş Gruplarındaki Katılımcıların İyilik Hali Ölçeklerindeki Ortalama Değerleri

Tablo notları. Tablolarda, tablonun altına yerleştirilen üç farklı tipte not bulunmaktadır: genel notlar, özel notlar ve olasılık notları.

Genel notlar tablonun tamamıyla ilgilidir ve her bir kısaltmanın, sembolün vb. açıklamasıyla biter. Tablo başka bir kaynak kullanılarak yeniden hazırlandıysa bu kaynakla ilgili bilgilendirme de genel notlar kapsamındadır. Genel notlar noktayla biten *Not* (eğik) ifadesiyle belirtilir.

Özel notlar belirli bir satır, sütun ya da sütun ve satırın kesiştiği noktalar olan hücre için kullanılır. Özel notlar üst simge küçük harflerle gösterilir (örn., [a]). Üst simgeler başlıklar ve tabloda, soldan sağa ve üstten alta doğru, sol üstten başlayarak sıralanır. Genel ya da özel notlar sadece o tablo için geçerlidir, diğer tablolara uygulanamaz.

Genel Not Örneği
Not. .40'in üzerindeki faktör yükleri koyu yazı tipi ile gösterilmiştir.
Özel Not Örneği:
[b] Bu soruya katılımcıların sadece yüzde ellisi cevap vermiştir.

Olasılık notları, yıldız iminin kullanımıyla *p* değerini yani denence testinin anlamlılık düzeyini gösterir. İstatistiksel anlamlılık testinin sonuçları tablo ve metinde, tam sayıdan sonraki 2 ya da 3 ondalık kesir sayısı dahil edilecek şekilde tam sonuçlar olarak verilebilir (örn., $p < .05$ yerine $p = .023$). Ancak korelasyon tablosu gibi grafiksel gösterimlerde, *p* değerinin tam olarak verilmesi çok zor ve görsel olarak karmaşık olabilir. Bu gibi durumlarda '*p* < …'şeklinde sonucu rapor etmek hem yazar hem de okuyucu için daha kolay olacaktır. Sonucun *p* < şeklinde ifade edileceği durumlarda yıldız imleri kullanılabilir. $p < .05$ tek yıldız imi (*), $p < .01$ iki yıldız imi (**) ve $p < .001$ üç yıldız imi (***) ile gösterilebilir. Ancak, araştırmacılar eğer hiçlik denence testi yapıyorlarsa, birinci tip hatanın (alfa) araştırmaya başlamadan önce seçilmiş olması gerekliliğini unutmamalıdırlar. Diğer bir ifadeyle aynı korelasyon tablosunda bazı değişkenler arasındaki korelasyon değerlerinin anlamlılık düzeyini $p < .001$ bazıların ise $p < .05$ olarak göstermek uygulamada çok sık görünmesine rağmen kuramsal olarak iyi bir tercih değildir. Bu gösterim şekline bakıldığında, araştırmacının hangi anlamlılık düzeyini kesme noktası olarak kullandığı açık değildir. Bu nedenle -eğer .05 düzeyi araştırmacı için yeterliyse- .05 ve daha düşük olan bütün anlamlılık değerlerini $p < .05$ olarak göstermek yerinde olacaktır. Hangi yöntemi seçerseniz seçin sadece anlamlılık testine güvenmenin sizi yanıltabileceğini unutmayın; etki büyüklüğü, güven aralıkları gibi ek ölçüm ve değerlendirmeleri mutlaka kullanmaya özen gösterin.

Tablo ve Metin Arasındaki İlişki

Metin içinde tablolardan bahsedilmelidir. Tablo metni tekrar etmemelidir ve ek bilgi sağlamalıdır. Metin içinde, her bir tabloya atıf yapılarak okuyucunun tablolarda ne göreceği açıklanmalıdır. Eğer tablodaki her noktayı metin içinde tartışıyorsanız tablo gereksizdir. Metin içinde sadece tablodaki önemli noktalardan bahsedilmelidir.

Tablolara atıf yapma. Metin içinde tabloya atıfta bulunurken tablo numarası belirtilmelidir:

Örn., …görüldüğü gibi Tablo 5'te hasta ve kontrol grupları…

Yukarıda verilen tablo ya da sayfa 32'de verilen tablo gibi ifadeler kullanılmamalıdır. Çünkü dizgisi tamamlanana kadar tablonun konumu ve hangi sayfada yer alacağı tam olarak kesinleşmemiştir.

Tablo Kontrol Listesi

	Evet	Hayır
Tablo gerçekten gerekli mi?		
Tablo makalenin basılı formuna dahil edilmeli mi ya da çevrimiçi (online) ek doküman olarak verilebilir mi?		
Makaledeki benzer tablolar biçim olarak tutarlı mı?		
Başlık kısa fakat açıklayıcı mı?		
Tablodaki her sütunun başlığı var mı?		
Parantezler, kalın ve eğik yazı tipiyle belirtilen özel kullanımlar, semboller ve kısaltmaların açıklaması yapıldı mı?		
Verilen notların sıralaması, genel notlar, özel notlar ve olasılık notları şeklinde mi?		
Tablodaki tüm dikey çizgiler silindi mi?		
Sonuçlar rapor edilirken güven aralıkları verildi mi? Güven düzeyi -örn., %95- gösterildi mi ve hem tablo hem de metnin tümünde aynı güven düzeyi kullanıldı mı?		
İstatistiksel anlamlılık testi kullanıldıysa, tüm anlamlılık değerleri doğru olarak tanımlandı ve gösterildi mi? Gerekli durumlarda, anlamlılık değerleri için yıldız simgeleri (örn., $*p < .05$, $**p < .01$) tabloya eklendi mi?		
Telif hakkı olan tablonun tamamı ya da bir kısmı uyarlandıysa ya da kopyalandıysa, tablo notlarında telif hakkı sahibi kaynak olarak gösterildi mi? Tablonun yeniden kullanımı için (yazılı ya da elektronik) hak sahibinden yazılı onay alındı mı ve bu yazılı onay makalenin son haliyle birlikte dergi editörüne gönderildi mi?		
Tabloya metin içinde atıf yapıldı mı?		

Tablo Tasarım Örneği

Tablo X

Farklı Yaş Gruplarında Göçmen Kadın ve Erkeklerin Göçmen Kimliği ile Özdeşleşme Puanları

Göçmen Kimliği	Kadın			Erkek		
	N	*Ort.* (*S*)	%95 GA	*N*	*Ort.* (*S*)	%95 GA
15-24 yaş	30	4.09 (0.86)	[3.79, 4.38]	31	4.08 (0.86)	[3.75, 4.37]
25-40 yaş	45	4.12 (0.71)	[3.89, 4.34]	83	4.13 (0.79)	[3.95, 4.29]
40-73 yaş	58	4.23 (0.09)	[4.03, 4.41]	55	4.13 (0.01)	[3.90, 4.36]

Not. GA = Güven Aralığı

Temel Bileşenler Analizi Tablo Örneği

Tablo X

Kalıpyargıların İçeriği Ölçeğinin Oblimin Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizine göre Faktör Yükleri

Ölçek Maddeleri	Yetkinlik	Sevecenlik
Başarılı (7)	**.80**	.07
Zeki (4)	**.70**	-.02
Uzman (12)	**.73**	.04
Güçlü (13)	**.70**	-.04
Kararlı (1)	**.61**	.05
Yeterli (9)	**.56**	-.21
Yetkin (6)	**.55**	-.20
İnsancıl (2)	.38	-.32
İçten (8)	-.07	**-.86**
Candan (11)	.01	**-.79**
Dürüst (10)	-.01	**-.76**
Samimi (5)	.01	**-.76**
Uyumlu (14)	.04	**-.74**
Sevecen (3)	.15	**-.60**

Not1. Parantez içindeki sayılar madde numaralarını göstermektedir. .40'ın üzerindeki faktör yükleri tabloda kalın yazı tipiyle gösterilmiştir.

Korelasyon Tablosu Örneği

Tablo X

Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve Değişkenler Arası Korelasyon

Değişkenler	*Ort.*	*S*	1	2	3	4	5
1. Yaş	36.87	12.13	-	.01	.23**	.02	.15**
2. Gelir	4.38	1.61		-	-.13*	.01	.19**
3. İyimserlik	3.33	0.51			-	.32**	.15**
4. Öz-yeterlik	4.03	0.59				-	.33**
5. Yaşam Doyumu	3.67	0.72					-

*$p < .05$, **$p < .01$

Hiyerarşik Çoklu Regresyon Tablosu Örneği

Tablo X

Yaşam Doyumunun Yaş, Gelir, İyimserlik ve Öz-yeterlik Tarafından Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi

Değişkenler	Rapor Edilen Yaşam Doyumu				
	Blok 1		Blok 2		%95 Güven Aralığı
	B	*β*	*B*	*β*	
Yaş	.01	.15	.01	.14	[0.00, 0.01]
Gelir	.08	.19	.09	.19	[0.04, 0.13]
İyimserlik			.06	.04	[-0.10, 0.22]
Öz-yeterlik			.39	.32	[0.25, 0.52]
R^2	.06		.17		
F	9.75**		15.57**		
ΔR^2			.11		
ΔF			20.18		

*$p < .05$, **$p < .01$

Şekiller

Pek çok farklı türde şekil vardır ancak tüm şekiller için geçerli olan genel ilkelerden bahsetmek mümkündür. Tablo kullanımına benzer şekilde, metin içinde verilenlere ek bir bilgi sağlamıyorsa bir şeklin makaleye eklenmesine gerek yoktur. Diğer bir önemli nokta, şeklin sunulacak bilgi için en iyi yöntem olup olmadığıdır. Bazı durumlarda tablo şekle göre daha net ve açık bilgi sağlayabilir, bu durumda tablo kullanılması daha uygun olur. Üçüncü önemli konu, şekildeki detaylarla dikkati dağıtmadan gerekli bilginin sunulmasıdır.

Şekil Çeşitleri

Veriyi sunmak için kullanabileceğiniz pek çok farklı şekil türü mevcuttur. Bazen hangisinin kullanılması gerektiği oldukça açıkken bazen değildir. Şekillerin yaygın olarak kullanılan türlerinden takip eden kısımda bahsedilecektir.

- Grafiklerde genellikle iki niceliksel indeks ya da bir sürekli değişken (genellikle dikey eksende gösterilir) ve katılımcı grupları (genellikle yatay eksende gösterilir) arasındaki ilişki gösterilir.
- Çizelgeler, araştırma sürecindeki farklı adımları gösteren akış çizelgeleri gibi, genellikle sayısal olmayan verinin gösterimi için kullanılırlar.
- Haritalar genellikle görsel bilginin sunumu için kullanılırlar.
- Çizimler bilgilerin resim halinde sunulmasını sağlar.
- Fotoğraflar bilginin doğrudan görsel temsilini içerirler.

Şekiller karmaşık kuramların etkin bir şekilde gösterilmesi, kuramın önerdiği modellerin grafikler halinde sunumu için kullanılabilir. Bunun yanı sıra deneysel çalışmalarda katılımcıların atandıkları koşulların ya da anket çalışmalarında katılımcı akışının gösterimi için de kullanılırlar. Ayrıca, çok değişkenli analizlerde sonuçların gösterimi için de uygundurlar.

Şekille gösterimde önemli olan şeklin açık ve net, yalın ve bilgi verici olmasıdır. Tablo gibi şekil de, metni tekrar etmemeli metne ek bilgi sağlamalıdır. Dikkat dağıtan detayları içermemelidir. Şekli oluşturan öğeler (örn., çizgi, sembol) uygun büyüklükte olmalı ve kolaylıkla okunabilmelidir. Aynı makale içindeki benzer şekiller birbiriyle tutarlı ve aynı tarzda olmalıdır. Şekildeki

tüm öğeler isimlendirilmeli ya da açıklanmalıdır.

Açıklama ve Başlıklar

Şekillerin içinde kullanılan sembolleri tanıtmak için kısa açıklamalar kullanılır. Şeklin başlığı ise tablolardan farklı olarak şeklin hemen altında bulunur. Semboller için kullanılan kısa açıklamalar da şeklin bir parçasıdır. Bu nedenle açıklamada yer alan harflerin şekli ve büyüklüğü aynı olmalıdır. Alt başlık hem başlık hem de açıklama niteliğindedir. Alt başlık kısa ve öz olmalı ancak şekli açıklayıcı ifadeler içermelidir.

Şeklin Planlanması

Şekille ilgili planlama yaparken dikkat edilecek noktalar:

- Paralel şekiller ya da aynı derecede öneme sahip şekiller aynı boyutta olmalıdır.
- Bazı figürler karşılaştırmayı kolaylaştırmak amacıyla birleştirilebilir. Örneğin, aynı eksenlere sahip iki çizgi grafiğinde çizgiler tek bir eksen üzerinde yatay olarak gösterilerek iki şekil birleştirilebilir.
- Kısa açıklamalar mutlaka şeklin sınırları içinde olmalıdır. Açıklamalar tanımlanan öğenin olabildiğince yakınına yerleştirilmelidir.

Şeklin Hazırlanması

Figürler profesyonel grafik programları kullanılarak hazırlanmalıdır. Her zaman makaleyi basacak olan yayın kuruluşunun formatla ilgili gereklilikleri kontrol edilmelidir. Şekiller yüksek kalitede çözünürlüğe sahip olacak şekilde hazırlanmalıdır; uygun çözünürlük şeklin biçimine göre değişmektedir. Şeklin boyutları elektronik olarak kolayca taşınabilecek ebatlarda olmalıdır.

Şeklin Boyut ve Oranları

Şeklin her bir öğesi okunacak keskinlik ve büyüklükte olmalıdır. Basit yazı karakterleri kullanılmalıdır (örn., Arial, Futura ya da Helvetica). Karakterlerin boyutu 8 puntodan küçük ve 14 puntodan büyük olmamalıdır.

Şekil Kontrol Listesi

	Evet	Hayır
Şeklin kullanımı gerçekten gerekli mi?		
Şekil basit ve açık mı? Konu dışı ya da ikincil öneme sahip ayrıntılardan muaf mı?		
Şeklin başlığı şeklin içeriğini tanımlıyor mu?		
Şekilde bulunan tüm öğeler açık bir şekilde etiketlendi mi?		
Grid öğelerin büyüklük, ölçek ve yönleri açık bir şekilde etiketlendi mi?		
Şekillerde aynı derecede öneme sahip kavramlar aynı ölçülerde mi hazırlandı?		
Tüm şekiller sırasıyla rakamlarla numaralandırıldı mı?		
Tüm şekillerden metin içinde bahsedildi mi?		
Şeklin yeniden kullanımı söz konusuysa, basılı ya da elektronik kullanım için izin alındı mı? Şeklin altında verilen açıklamada hak sahibi kaynak gösterildi mi?		
Fotoğraf görüntülerinde yapılan önemli değişiklikler belirtildi mi?		
Şeklin dosya formatı yayıncı kuruluş tarafından kabul edilir formatta mı?		
Hazırlanan şekiller hatasız çoğaltma ve yeniden kullanımı sağlayacak kadar yüksek çözünürlüğe sahip mi?		

Model/Kuram Testi Örneği

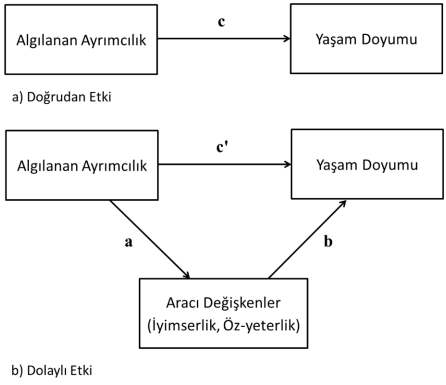

Şekil X. Algılanan ayrımcılığın iyilik hali üzerindeki doğrudan etkisi ile iyimserlik ve öz-yeterlik üzerinden dolaylı etkisinin test edilmesi.

Analiz Sonuçlarının Eksen Üzerinde Gösterilmesine Örnek

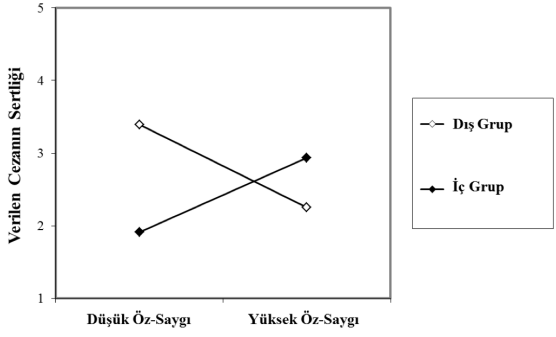

Şekil X. Yüksek örtük öz-saygıya sahip kişilerde iç-dış grup üyelerine verilen ceza ve öz-saygının etkileşimi.

Akademik Aşırmacılık (Plagiarism) ve Doğru Kaynak Gösterim Şekilleri

Akademik Aşırmacılık (Plagiarism)

Amerikan Psikoloji Birliği (APA, 2010) tarafından yayımlanan etik kurallara göre bir araştırmacının kendisine ya da bir başkasına ait fikirleri kaynak göstermeden kullanması etik ihlal olarak kabul edilmekte ve bu ihlal aşırmacılık (plagiarism) olarak tanımlanmaktadır (APA Etik Kodu 8.11).

Aşırmacılık maddeleri özetle aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- İnternet üzerindeki kaynaklardan bir metnin kopyalanması ya da yapıştırılması
- Herhangi bir internet sitesinden bir metnin kopyalanması
- İnternet sitelerinden hazır ödevlerin alınması
- Kitap, dergi, ansiklopedi gibi yazılı materyallerden bir metnin kopyalanması
- Yukarıda sözü edilen kaynaklardan bir metnin basitçe değiştirilerek alınması (seçilmiş bazı kavramlar dizini veya sözcükler yerleştirilmesi ile orijinal bir çalışma gibi gösterilmesi)
- Kaynak gösterilmeden veya izin alınmadan görsel materyal (fotoğraf, video vb.) kullanılması
- Bir başka öğrencinin çalışmasının izin alınmadan kullanılması ve kendisine ait olduğunun iddia edilmesi
- Ticari kaynaklar aracılığı ile elde edilen bir çalışmanın satın alınması ve kullanılması
- Yapılan bir çalışmanın izin alınmadan farklı bir amaç için (ödev vb.) kullanılması (Köklü, 2002)
- Bir dilden diğerine tercüme edilen materyali kişinin kendisine aitmiş gibi göstermesi

Aşırmacılık Örnekleri

Orijinal Metin:
Bilimsel yayınlarda yazarlık hakkı ve sırasının belirlenmesi birçok disiplinde üzerinde daha çok durulan bir konu haline gelmiştir. Bu eğilimin profesyonel açıdan çok önemli olan yayın yapma ve yazarlık haklarının korunması ile olan ilişkisi açıktır. Ancak bu eğilimin görece yeni ve bariz bir nedeni olduğu

da söylenilebilir (Değirmencioğlu ve Demirutku, 1999, s. 111).

Aşırmacılık_Örnek 1:
Bilindiği gibi bilimsel yayınlarda yazarlık hakkı ve sırasının belirlenmesi birçok disiplinde üzerinde daha çok durulan bir konu haline gelmiştir. Bu eğilimin profesyonel açıdan çok önemli olan yayın yapma ve yazarlık haklarının korunması ile olan ilişkisi açıktır. Ancak bu eğilimin görece yeni ve bariz bir nedeni olduğu da söylenilebilir.

Aşırmacılık_Örnek 2:
Yazarlık haklarının ve sırasının belirlenmesi, birçok bilimsel disiplin için üzerinde çok durulur bir konu haline gelmiştir. Söz konusu eğilimin yayın yapma ve yazarlık haklarının korunması ile ilişkisi gayet açıktır. Diğer yandan bu eğilimin oldukça açık ve yeni bir nedeni olduğunu söylemek mümkündür.

Dikkat edilirse aşırmacılık örneklerinde yazarlara ve yayına ait tanımlayıcı bilgilere yer verilmemektedir. Bu durum aşırmacılık yapılan ödev ya da raporda yer alan bilgilerin yazarın kendisine ait olduğunun düşünülmesine yol açmaktadır ve bilgilerin asıl sahibinin yazarlık hakkının ihlal edilmesi ile sonuçlanan bir suç doğurmaktadır.

Aşırmacılık etik bir ihlaldir ve öncelikle yazarların öz denetimine bırakılmıştır. Ancak farklı kurumlar, kendileri belirledikleri takdirde aşırmacılığa farklı yaptırımlar uygulayabilmektedirler. Aşırmacılık nedeniyle geçmişte akademik dereceleri ya da çalışma izinleri iptal edilen "bilim insanları" olduğu bilinmektedir. Birçok üniversitede, öğrencilerin ödevlerinde veya projelerinde aşırmacılık belirlenmesi durumunda da disiplin soruşturması açılabilmektedir.

Yayınlanan her yeni materyalin yeni bilgiler içerdiği, bu yeni bilgilerin kuramsal ve yöntemsel olarak kavramsallaştırılabilmesi aşamasında ve gerekli olduğunda daha önce yayınlanmış bilgilere kaynak gösterilerek yer verildiği göz önünde bulundurulduğunda, yazarın kendisine ait daha önce yayınlanmış eserlerinde yer alan bulguları dahi yeniden kullanırken etik kurallara uyması ve gerekli kaynak bildirimini uygun şekilde yapması gerekmektedir. Aksi takdirde yazar kendisine ait eser üzerinde aşırmacılık ve dolayısıyla etik ihlal yapmış olacaktır (self plagiarism).

Aşırmacılık hakkında ayrıntılı bilgi için aşağıdaki makaleye başvurulabilir:

Köklü, N. (2002). Türkiye'de psikoloji uygulama, araştırma ve yayınlarında etik ilkleri, tartışma VIII. *Türk Psikoloji Dergisi, 17*(49), 93-99.

Aşırmacılığı önlemek için başka bir araştırmacıya ait fikirleri içeren sözcükler aynı şekilde, değiştirilmeden kullanılıyorsa tırnak işareti içinde verildikten (quoting), başka sözcüklerle yeniden ifade ediliyorsa yeniden yorumlandıktan (paraphrasing) sonra fikir sahibi kaynak gösterilmelidir. Böylelikle başkalarının fikirlerini sahiplenme hatasına düşülmez ve fikir sahibinin hakları korunmuş olur.

Metin İçinde Alıntı Yapmak (Quoting) ve Açımlamak (Paraphrasing)

Metin içinde alıntı yapmak, bir raporda başka bir araştırmacıya ait fikirlere değiştirilmeden yer verilmesidir. Alıntı yapılırken alıntı yapılan bölüm tırnak içerisinde verilmeli, yazar ismi, yayın yılı, alıntı yapılan materyalin yer aldığı sayfa numarası ya da sayfa numarası olmayan materyalin paragraf numarası mutlaka belirtilmeli, alıntı yapılan bölüm özgün kaynaktan hiç hata yapmadan aktarılmalıdır.

Eğer alıntı yapılan bölüm 40 sözcükten kısa ise, bu bölüm cümle içerisine dahil edilmelidir ve cümle ortasında ya da sonunda alıntı yapılan bölüme yer verilmelidir. Ancak alıntı yapılan bölüm cümle sonunda yer alıyorsa, bu bölüm tırnak içerisinde verilmelidir ve hemen ardından kaynak belirtilerek nokta konulmalıdır.

Alıntı Yapma _Örnek 1:
Değirmencioğlu ve Demirutku'ya (1999) göre "bilimsel yayınlarda yazarlık hakkı ve sırasının belirlenmesi birçok disiplinde üzerinde daha çok durulan bir konu" (s. 111) olmaya başlamıştır. Bu durumun profesyonelliğin önemli bir parçası olan yayın yapma ve yazar haklarının korunması ile ilgisi olduğu açıktır.

Eğer alıntı yapılan bölüm 40 sözcükten uzun ya da daha fazla ise tırnak işaretleri yerine ayrı bir paragraf halinde, blok hizalama yapılmalıdır ve sol kenardan bir paragraf içeride verilmelidir.

Alıntı Yapma_Örnek 2:
Bu konuya ilişkin bazı araştırmacılar aşağıdaki görüşü savunmaktadırlar:

> Bilimsel yayınlarda yazarlık hakkı ve sırasının belirlenmesi birçok disiplinde üzerinde daha çok durulan bir konu haline gelmiştir. Bu eğilimin profesyonel açıdan çok önemli olan yayın yapma ve yazarlık haklarının korunması ile olan ilişkisi açıktır. Ancak bu eğilimin görece yeni ve bariz bir nedeni olduğu da söylenilebilir (Değirmencioğlu ve Demirutku, 1999, s. 111).

Alıntı yapılan metinde aynı cümle içinde kelimeler atlanılarak yazılıyorsa üç nokta (…) ile, eğer bazı cümleler atlanıyorsa dört nokta (….) ile belirtilmelidir.

Alıntı Yapma_Örnek 3:
Bilim, dünyamızda olup biten olguları betimleme ve açıklama yoluyla anlama girişimidir. Olguları betimleme, onları saptama, sınıflama ve dile getirme gibi işlemleri kapsar. … Bilimin açıklama yönüne gelince bu konu bizi çok daha geniş sorunlara götürecek niteliktedir. … [H]ipotez, doğa yasası, teori, nedensellik ve olasılık ilkeleri gibi kavramları ele almaya ihtiyaç vardır (Yıldırım, 1991, s. 95).

Metin içerisinde doğrudan alıntı yapılmasına bir alternatif ise başka bir araştırmacıya ait fikirlerin yeniden yorumlanmasıdır (paraphrasing). Yeniden yorumlama sürecinde de alıntı yapılırken olduğu gibi yazar adı, yayın yılı, sayfa ya da paragraf numarasının belirtilmesi ilgili okuyucuya oldukça yardımcı olacaktır.

Açımlama (Paraphrasing)_Örnek:
Bilimsel çalışmalarda yazarların haklarının korunması ve yazarlık sıralamasının belirlenmesi, birçok disiplinin üzerinde durduğu bir konudur. Oldukça yeni olduğu söylenilebilecek bu eğilimin yazar haklarının korunması ile ilişkisi açıktır ve bariz bir nedeni olduğu da söylenebilir (Değirmencioğlu ve Demirutku, 1999, s. 111).

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Daha önce yapılmış yayınlarda yer alan ve metin içerisinde kullanılan bilgilere yer verilirken mutlaka fikir sahibi yazarın adı ve araştırmanın yayın yılı

metin içerisinde belirtilmeli ve metnin sonundaki kaynakça listesinde alfabetik sıra ile okuyucuya sunulmalıdır. Böylece okuyucunun ilgili materyale kolaylıkla ulaşması sağlanır ve orijinal metnin yazarının hakları korunmuş olur. Metin içinde ve sonunda yer alan yazar isimleri ve yayın yıllarına yer verilirken yazım hatalarına karşı dikkatli olunmalıdır. Metin içerisinde gösterilen iki tür kaynak metin sonundaki kaynakça listesinde yer almaz. Bunlardan bir tanesi, İncil, Kur'an gibi klasik eserler, bir diğeri ise kişisel iletişim yolu ile elde edilen bilgilerdir.

Metin İçinde Kaynak Gösterme Örnekleri

Metin içinde kaynak gösterilirken atıf yapılan yayın sahibinin soyadı ve yayının tarihi iki şekilde gösterilebilir. İlk seçenek, yazarın soyadına ve araştırmanın yayın tarihine metin içerisinde yer verilmesidir (metin içinde kaynak gösterme); ikinci seçenek ise, metin içinde cümlenin tamamlanıp ardından ilgili bulguya ait kaynağın gösterilmesidir (parantez içinde kaynak gösterme).

1. Metin içinde kaynak gösterme. Kessler (2003) erken başlangıçlı sosyal anksiyete bozukluğunun tedaviye dirençli olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

2. Parantez içinde kaynak gösterme. Yapılan bir araştırmada, major depresif bozukluğun madde kötüye kullanımı ve madde bağımlılığı ile yüksek eş tanı oranına sahip olduğu gösterilmiştir (Kessler, 2003).

Kaynak belirtme şekilleri, çalışmanın yazarlarının sayısına göre değişiklik gösterebilir. Aşağıdaki tabloda bilimsel araştırmalarda yazar sayısına göre metin içinde kaynak gösterme şekillerine yer verilmektedir.

Tablo 2
Metin İçinde Temel Kaynak Gösterme Şekilleri

Atıf Şekli	Metin Dili	Metin İçinde Kaynak İlk Defa Belirtilirken	Metin İçinde Aynı Kaynak Tekrar Belirtilirken	Parantez İçinde Kaynak İlk Defa Belirtilirken	Parantez İçinde Aynı Kaynak Tekrar Belirtilirken
Tek Yazar Tek Çalışma	TR	Light (2003)	Light (2003)	(Light, 2003)	(Light, 2003)
	İNG	Light (2003)	Light (2003)	(Light, 2003)	(Light, 2003)
İki Yazar Tek Çalışma	TR	Eldogan ve Barışkın (2014)	Eldogan ve Barışkın (2014)	(Eldogan ve Barışkın, 2014)	(Eldogan ve Barışkın, 2014)
	İNG	Eldogan and Barışkın (2014)	Eldogan and Barışkın (2014)	(Eldogan & Barışkın, 2014)	(Eldogan & Barışkın, 2014)
Üç, Dört ve Beş Yazar Tek Çalışma	TR	Walker, Allen, Bradley, Ramirez ve Soo (2008)	Walker ve diğer. (2008) Walker ve ark. (2008)	(Walker, Allen, Bradley, Ramirez ve Soo, 2008)	(Walker ve diğer., 2008) (Walker ve ark., 2008)
	İNG	Walker, Allen, Bradley, Ramirez, and Soo (2008)	Walker et al. (2008)	(Walker, Allen, Bradley, Ramirez, & Soo, 2008)	(Walker et al., 2008)
Altı ve Üstü Yazar Tek Çalışma	TR	Wasserstein ve diğer. (2005) Wasserstein ve ark. (2005)	Wasserstein ve diğer. (2005) Wasserstein ve ark. (2005)	(Wasserstein ve diğer., 2005) (Wasserstein ve ark., 2005)	(Wasserstein ve diğer., 2005) (Wasserstein ve ark., 2005)
	İNG	Wasserstein et al. (2005)	Wasserstein et al. (2005)	(Wasserstein et al., 2005)	(Wasserstein et al., 2005)
Kurum veya Grupların Yazar Olduğu Çalışma		Türk Psikologlar Derneği (TPD, 1997)	TPD (1997)	(Türk Psikologlar Derneği [TPD], 1997)	(TPD, 1997)

Yazarsız yayınlar için kaynak gösterme. Anonim olarak atıfta bulunulur.

..... (Anonim, 1976).
..... (Anonymus, 1976).

Soyadı aynı, ilk adları farklı yazarlar için kaynak gösterme. Aynı soyada sahip araştırmacılar tarafından yayınlanan araştırmalarda, aynı soyada sahip ilk yazarın ilk isminin baş harfleri de verilir.

..... R. D. Burns'un (1959) ve P. A. Burns'un (1986) araştırmalarında...
..... J. M. Goldberg ve Neff (1961) ve M. E. Goldberg ve Smith (1972)...
..... M. A. Light ve Light (2008) ve I. Light (2006) yaptıkları araştırmada...

Aynı yazara birden fazla yayın için kaynak gösterme.

Farklı yıllar için; (Smith ve Travis, 1991, 1993)
Aynı yıl için; (Smith ve Travis, 1991a, 1991b)

Aynı bulguya birden fazla yayın kaynak gösterme. Yazar soyadına göre alfabetik sırayla verilir, yazar soyadları ve yayın yılı noktalı virgül ile birbirlerinden ayrılır.

..... (Çırakoğlu, 2012; Eldogan ve Barışkın, 2014; Kökdemir, 2007).

Çeviri kaynaklar için kaynak gösterme. Çeviri kaynaklar için yazar ve çevirinin yılı yazılır ya da yayının orijinal tarihi ve çeviri tarihi birlikte verilir.

(Aristotle, trans. 1931) ya da James (1890/1983)
(Aristotle, çev. 1931)

Kişisel iletişim için kaynak gösterme. Mektuplar, iç yazışmalar, telefon konuşmaları ve benzeri iletişimlere metin içinde atıf yapılabilir ancak bunlar kaynakçada yer almaz. Metin içinde atıf yapılırken ise kişisel iletişime ilişkin bilgilere oldukça detaylı yer verilmelidir.

..... N. H. Şahin (kişisel iletişim, 10 Mart 2005)
..... T. K. Smith (personal communication, April 25, 2009)

Metin İçinde Aktarma (İkincil Kaynaklar)

Bir araştırma raporunda yer alması istenilen fakat orijinal kaynağa ulaşılamadığı ya da dil farklılığı nedeniyle orijinal metnin anlaşılamadığı koşullarda ikincil kaynaklar kullanılabilir. Bu durumda, metin içinde orijinal metnin adı ile birlikte aktarma yapılacak olan ikincil kaynak belirtilmelidir. Araştırma raporunun kaynakça bölümünde ise aktarma yapılan ikincil kaynak mutlaka yer almalıdır.

Aktarma_Örnek:

"Die Traumdeutung (Rüyaların Yorumu)" kitabında Freud (1899), bilinçaltının önemini vurgulamıştır (akt. King, 2008).

In his well known book "Die Traumdeutung", Freud (1899) stressed the importance of unconscious (as cited in King, 2008).

Kaynakça:

King, L. A. (2008). *The science of psychology: An appreciative view.* Boston: McGraw Hill.

Kaynakça (References) Yazımı

Metin içinde yapılan tüm atıflara (kişisel iletişim hariç) metin sonunda yer alan Kaynakça (References) bölümünde yer verilmelidir. Kaynakça bölümünde yer alan kaynaklar çift aralıklı ve asılı girintili şekilde verilmelidir.

Örnek:

Twain, M. (2000). *Mark Twain at the Buffalo Express: Articles and sketches by America's favorite humorist.* DeKalb: Northern Illinois University Press.

- Kaynakçada yer alan kaynaklar yazarların soyadını temel alarak alfabetik sıraya göre sıralanmalıdır.

- Metin içinde aynı yazara ait birden fazla atıf yer alıyorsa eserlerin yayın yılına göre sıralama yapılır, yılı erken olan yayın önce yazılır:

  Cruise, T. (2003)
  Cruise, T. (2005)

- Metin içinde atıf yapılan yayınların yazarları aynı fakat yayın yılları

farklı ise yayın yılı önce olan kaynak önce gösterilir. Yayın yılı da aynı ise bu defa yayının başlığının ilk harfi ölçüt olarak alınır.

Glodbing, D. ve Carlson, S. (2004)
Glodbing, D. ve Carlson, S. (2009)

• Metin içinde aynı yazara ait birden fazla atıf yer alıyorsa ve bazı yayınlara farklı yazarlar da eşlik ediyorsa, yayın yılı gözetilmeksizin önce yazarın tek başına yaptığı yayına yer verilir.

Marcus, K. (2003)
Marcus, K., Allain, D. ve Espan S. (1998)

• Metin içinde atıf yapılan ilk yazar aynı kalıyor ve ikinci veya üçüncü yazarlar değişiyorsa, ikinci yazarın soyadına göre alfabetik sıralama yapılır; eğer ikinci yazarlar da aynıysa üçüncü yazarın soyadına göre sıralama yapılır.

Glodbing, D. (1998)
Glodbing, D. ve Carlson, S. (2004)
Glodbing, D. ve Freit, S. (2003)

• Kaynakçada belirtilen kurum/grup isimleri kısaltma olarak değil açık olarak verilmelidir.

Türk Psikologlar Derneği (1997)

Kaynakçada Kaynak Gösterme Şekilleri

Süreli Yayınlar

Süreli yayınlara kaynakça bölümünde yer verilirken uygulanması gereken genel format aşağıdaki gibidir:

Yazar, Y. Y., Yazar, Y. Y., Yazar, Y. Y. ve Yazar, Y. Y. (Yıl). Makalenin adı. *Süreli Yayının Adı, Cilt*(Süreli yayının sayısı), sayfa aralığı.

Süreli Yayınlarda Tek Yazarlı Makale	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın Adının Baş Harfi. (Yıl). Makalenin adı. *Süreli Yayının Adı, Cilt*(Süreli yayının sayısı), Sayfa aralığı.
TR	Işın, G. (2003). Savaş - barış ve Alfred Nobel. *Pivolka, 1*(10), 9-12.
İNG	Coren, S. (1986). An efferent component in the visual perception of direction and extent. *Psychological Review, 93*(4), 391-411.
Süreli Yayınlarda İki Yazarlı Makale	
Formül	Birinci yazarın soyadı, Adının baş harfi. ve İkinci yazarın soyadı, Adının baş harfi. (Yıl). Makalenin adı. *Süreli Yayının Adı, Cilt*(Süreli yayının sayısı), Sayfa aralığı.
TR	Özkaptan, C. ve Tekinalp, O. (2003). Uzay uygulamalarında küçük uyduların yeri ve maliyet etkenleri. *Pivolka, 1*(7), 3-13.
İNG	Kirkman, B. L., & Rosen, B. (1999). Beyond self management: Antecedents and consequences of team empowerment. *Academy of Management Journal, 42,* 58-74.
Süreli Yayınlarda Üç-Yedi Yazarlı Makale	
Formül	Birinci yazarın soyadı, Adının baş harfi., İkinci yazarın soyadı, Adının baş harfi. ve Üçüncü yazarın soyadı, Adının baş harfi. (Yıl). Makalenin adı. *Süreli Yayının Adı, Cilt*(Süreli yayının sayısı), Sayfa aralığı.
TR	Ergezer, H., Dikmen, M. ve Özdemir, E. (2003). Yapay sinir ağları ve tanıma sistemleri. *Pivolka, 1*(4), 14-17.
İNG	Wright, G. N., Philips, L. D., Whalley, P. C., Choo, G. T., Ng, K., & Tan, I. (1978). Cultural differences in probabilistic thinking. *Journal of Cross Cultural Psychology, 9(*3), 285-299.

Süreli Yayınlarda Yediden Fazla Yazarlı Makale	
Formül	Birinci yazarın soyadı, Adının baş harfi., İkinci yazarın soyadı, Adının baş harfi., Üçüncü yazarın soyadı, Adının baş harfi., Dördüncü yazarın soyadı, Adının baş harfi., Beşinci yazarın soyadı, Adının baş harfi., Altıncı yazarın soyadı, Adının baş harfi., ….Son yazarın soyadı, Son yazarın adının baş harfi. (Yıl). Makalenin adı. *Süreli Yayının Adı, Cilt*(Süreli yayının sayısı), Sayfa aralığı.
TR	Çak, H. T., Karabekiroğlu, K., Kültür, E. Ç., Tarakçıoğlu, M. C., Kaya, R., Say, G. N., …Varol, F. (2015). Anne ve baba adaylarında psikiyatrik belirtiler ile doğum sonrası depresyon ve infantile kolik arası ilişki: Çok merkezli bir takip çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi, 26*(2), 87-98.
İNG	Rosler, A., Ulrich, C., Billino, J., Sterzer, P., Weidauer, S., Bernhardt, T., …Kleinschmidt, A. (2005). Effects of arousing emotional scenes on the distribution of visuaspatial attention: Changes with aging and early subcortical vascular dementia. *Journal of Neurological Sciences, 229*, 109-116.

Kitaplar

Kitaplara kaynakça bölümünde yer verilirken uygulanması gereken genel yazım biçimleri aşağıdaki gibidir:

Yazar, Y. Y. (Yıl). *Kitabın adı.* Basım Yeri: Yayınevi

Yazar, Y. Y. (Yıl). *Kitabın adı.* Kitabın ya da kitap bölümünün yer aldığı internet sitesi.

Editör, E. E. (Yıl). *Kitabın adı.* Basım Yeri: Yayınevi.

Tek Yazarlı Kitap	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yıl). *Kitabın adı* (Baskı Sayısı). Basım Yeri: Yayınevi.
TR	Kazgan, G. (2000). *İktisadi düşünce* (9. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
İNG	Blalock, H. M. (1987). *Social statistics* (7th ed.). NY: McGraw - Hill.

İki Yazarlı Kitap	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. ve Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yıl). *Kitabın adı* (Baskı Sayısı). Basım Yeri: Yayınevi.
TR	Kökdemir, D. ve Demirutku, K. (2000). *Akademik yazım kuralları kitapçığı*. Ankara: Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
İNG	Granham, A., & Oakhill, J. (1997). *Thinking and reasoning* (4th ed.). Oxford: Blackwell.
Kitap Bölümü (Chapter)	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. ve Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yıl). Kitap bölümünün adı. *Kitabın adı* (Baskı sayısı) içinde (Cilt, Sayfa aralığı). Basım yeri: Yayınevi.
TR	Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). Nitel araştırmanın planlanması. *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (2. baskı) içinde (s. 49-91). Ankara: Seçkin Yayınları.
İNG	Kuhn, T. S. (1971). The priority of paradigms. In *The structure of scientific revolutions* (3rd ed.) (pp. 43-52). Chicago: The University of Chicago Press.
Çeviri Kitap	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yıl). *Kitabın adı* (Baskı sayısı). (Çevirmenin adının baş harfi. Çevirmenin soyadı, Çev.) Basım Yeri: Yayınevi. (Orijinal çalışma basım tarihi)
TR	Yalom, I. D. (1998). *Kısa süreli grup terapileri: İlkeler ve teknikler* (N. H. Şahin, Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1983).
İNG	Demidov, V. (1986). *How we see what we see* (A. Repyev, Trans.). Moscow: Mir Publishers. (Original work published 1986)
Editörlü Kitap	
Formül	Birinci editörün soyadı, Birinci editörün adının baş harfi. ve İkinci editörün soyadı, İkinci editörün adının baş harfi. (Ed.). (Yıl). *Kitabın adı* (Baskı sayısı). Basım Yeri: Yayınevi.
TR	Savaşır, I. ve Şahin, N. H. (Ed.). (1997). *Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler.* Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
İNG	Goldstein, W. M., & Hogarth, R. (Eds.) (1997). *Research on judgement and decision making.* Cambridge: Cambridge University Press.

İnternet Kaynakları

Süreli Yayınlar	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yayınlanma tarihi). Makalenin adı. *Yayının Adı*, Cilt(Sayı), Sayfa aralığı. Araştırma Tarihi, İnternet adresi
TR	İlbaş, Ç. (2004). Siber dünyanın bombacıları. *Pivolka, 3*(13), 5-6. 24 Eylül 2004, http://www.elyadal.org/pivolka/13/siber.html
İNG	Vandenbos, G., Knapp, S., & Doe, J. (2001). Roke of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates. *Journal of Bibliographic Research, 5,* 117-123. Retrieved October 13, 2001, from http://jbr.org/article.html

Önemli Not: İnternet üzerinden ulaşılan ve değiştiği düşünülen bir yayın kullanılıyorsa, yayına ulaşılan tarih kaynakçada belirtilmelidir.

Veri Tabanından Alınan Dergi Makalesi	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yıl). Makalenin adı. *Yayının Adı, Cilt*(sayı), sayfa aralığı. Alınma tarihi, Veri tabanının adı.
TR	Eldogan, D. ve Barışkın, E. (2014). Erken dönem uyumsuz şema alanları ve sosyal fobi belirtileri: Duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolü var mı? *Türk Psikoloji Dergisi*, *29*(74), 108-115. 19 Ağustos 2015, JSTOR.
İNG	Kökdemir, D. ve Yeniçeri, Z. (2009). Terror management in a predominantly Muslim country: The effects of mortality salience on university identity and on preference for the development of international relations. *European Psychologist, 15*(3), 165-174. Retrieved October 18, 2011, from APA PsychNET.
Çevrimiçi (Online) Kitap	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yıl). *Kitabın adı*. İnternet sitesi
TR	Özsoysal, F. (2002). *Tiyatro metinlerinde alımlama ve metin stratejileri.* http://www.altkitap.com/kitap.asp?kitapid=16
İNG	O'Keefe, E. (2006) *Egoism and the crisis in Western values.* Retrieved from http://www.onlineoriginals.com/showitem.asp?itemID=135

Çevrimiçi (Online) Gazete Makalesi	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Tam Yayın Tarihi). Makalenin adı. *Gazetenin adı.* İnternet sitesi
TR	Batur, A. ve Yüksel, G. (2000, 14 Haziran). Namus borcu ödendi. *Milliyet*. http://www.milliyet.com.tr/2000/06/14/yasam/yasa.html
İNG	Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times.* Retrieved from http://www.nytimes.com
Yazar ve Tarih Belirtilmeyen İnternet Belgesi	
Formül	Belgenin başlığı. (t.b.). *Belgenin yer aldığı kaynak*. İnternet adresi Belgenin başlığı. (n.d). *Belgenin yer aldığı kaynak*. İnternet adresi
TR	Diyet ve diyabetle ilişkili gerçek nedir? (t.b.). *Diyabet ve Beslenme*. http://www.turkdiab.org/page.aspx?u=80&s=89
İNG	Heuristic. (n.d.). *In Merriam-Webster's online dictionary.* Retrieved from http://www.m-w.com/dictionary/heuristic
Diğer Çevrimiçi Kaynaklar	
Video	Bellofolletti. (2009, April 8). *Ghost caught on surveillance camera* [Video file]. *Retrieved from http://www.youtube.com/watch?v=Dq1ms2JhYBI&feature=related*
Podcast	Yeniçeri, Z. (2012, Ekim 19). Batıl inançlar ve eleştirel düşünme (Ses Dosyası). https://itunes.apple.com/tr/podcast/bat-inanclar-ve-elestirel/id438059426?i=122769979&mt=2
DVD online	American Psychological Association (Producer). (2000). *Responding therapeutically to patient expressions of sexual attraction* [DVD]. *Available from http://www.apa.org/pubs/videos/*
Forum ya da Liste Msg	Kökdemir, D. (2004, 1 Ağustos). Kesin inanç üzerine [tbd-forum4115]. http://merkez.tbd.org.tr/listeler/tbd-forum/2004/Aug/0001.html

Resmi Yayınlar

Formül	Resmi Yayının Basılmış Olduğu Kurumun Adı. (Yıl). *Makalenin adı* (Basım seri no). Basım Yeri: Yayın Evi. Resmi Yayının Basılmış Olduğu Kurumun Adı. (Yıl). *Makalenin adı* (Basım seri no). İnternet adresi
TR	TC Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu. (2007). *Stratejik plan 2007 - 2011* (Yayın no. 3052). Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
İNG	U.S. Department of Health and Human Services, National Institute of Mental Health, National Heart, Lung, and Blood Institute. (2003). *Managing Asthma: A guide for schools* (NIH Publication no. 02-2650). Retrieved from http://www.nhlbi.nih.gov/health/prof/lung/asthma/asth_sch.pdf

Tezler

Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yıl). *Tezin başlığı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi / Yayınlanmamış doktora tezi). Üniversitenin adı, Üniversitenin Bulunduğu Şehir.
TR	İpek, C. (1999). *Resmi liseler ile özel liselerde örgütsel kültür ve öğretmen-öğrenci ilişkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
İNG	Hughey, A. C. (1933). *The treatment of the Negro in South Carolina fiction* (Unpublished master's thesis). University of South Carolina, Carolina.

Bilimsel Toplantı ve Sempozyum

Sözlü Sunum	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yıl, Ay). *Sözlü sunumun adı*. Bilimsel Toplantının Adı, Toplantının gerçekleştiği şehir.
TR	Cengiz, Ö. Y. (2015, Mayıs). *Terapistte, danışanda ve terapi ilişkisinde değişim: Bir şema terapi olgu sunumu.* VII. Işık Savaşır Klinik Psikoloji Sempozyumu, Ankara.
İNG	Nguyen, C. A. (2012, August). *Humor and deception in advertising: When laughter may not be the best medicine.* Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Orlando, FL.

Poster Sunumu	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi. (Yıl, Ay). *Poster sunumun adı*. (Poster). Bilimsel Toplantının Adı, Toplantının gerçekleştiği şehir.
TR	Aslankara, M., Kayacılar, C., Zengin, A., Ocak, H. ve Nurten, A. (2011, Nisan). *Sıçanların farklı östral evrelerinde uygulanan akut kuyruk şoku stresinin teta dalgaları üzerine etkisi*. (Poster). 10. Ulusal Sinirbilim Kongresi, İstanbul.
İNG	Lindberg, S. M., & Hyde, J. S. (2007, March). *Mother-child interactions during mathematics homework: Socialization of gender differentiation?* Poster presented at the biennial meeting of the Society for Research on Adolescence, Chicago, IL.

Medya Kaynakları

Yazarı Belli Olmayan Gazete Makalesi ya da Haberi	
Formül	Makalenin adı. (Yıl, Gün Ay). *Gazetenin adı*, sayfa aralığı.
TR	Karar seçimi etkilemez. (2003, 24 Ocak). *Radikal*, 6.
İNG	New drug appears to sharply cut risk of death from cholesterol. (1993, July 15). *The New York Times,* 12.

Not: Yazarı belli olmayan gazete makaleleri ya da haberleri için mümkünse ilgili internet sitesi belirtilmelidir.

Yazarı Belli Gazete Makalesi ya da Haberi	
Formül	Yazarın soyadı, Yazarın adını baş harfi. (Yıl, Gün Ay). Makalenin adı. *Gazetenin adı*, Sayfa aralığı.
TR	Türker, Y. (2003, 2 Şubat). Godot'nun 50.yılı. *Radikal İki,* s. 1-4.
İNG	Schwartz, L. (1992, November 3). Obesity and its effects. *The Washington Post,* pp. 1-4.
Ulusal ya da Uluslararası olarak Ulaşılabilen Film ya da Video	
Formül	Yapımcının soyadı, Yapımcının adının baş harfi. (Yapımcı) ve Yönetmenin soyadı, Yönetmenin adının baş harfi (Yönetmen). (Yıl). *Filmin adı* [Film]. Yapım yeri: Yapımcı Firma.
TR	Akpınar, N. (Yapımcı) ve Erdoğan, Y. (Yönetmen). (2004). *Vizontele Tuba* [Film]. Türkiye: BKM Film.
İNG	Smith, J. D. (Producer), & Smithee, A. F. (Director). (2001). *Really big disaster movie* [Motion Picture]. United States: Paramount Picture.

Televizyon Programından Bir Bölüm	
Formül	Senaristin soyadı, Senaristin adının baş harfi. (Senarist) ve Yönetmenin soyadı, Yönetmenin adının baş harfi. (Yıl). Bölümün adı (Televizyon Programı Bölümü). *Televizyon Programının Adı.* Yayınlandığı yer: Yayın Kurumu.
TR	Birlik, S. (Senarist) ve Tunç, T. (Yönetmen). (2014). İlk imtihan [Televizyon Programı Bölümü]. *Sırlar Dünyası*. Türkiye: STV.
İNG	Egan, D. (Writer), & Alexander, J. (Director). (2005). Failure to communicate [Television series episode]. *House.* New York: Fox Broadcasting.
Ses Kaydı	
Formül	Bestecinin soyadı, Bestecinin adının baş harfi. (Telif hakkı tarihi). Eserin adı [seslendirenin adı "tarafından kaydedildi" - Besteci ile eseri seslendiren farklıysa]. *Albümün adı.* [kayıt türü]. Yer: Firma. (Kayıt tarihi telif hakkı tarihinden farklıysa kayıt tarihi)
TR	Selçuk, M. N. (1999). Aziz İstanbul. *Üstad* [CD]. İstanbul: YKY Müzik.
İNG	Taupin, B. (1975). Someone saved my life tonight [Recorded by Elton John]. *On Captain fantastic and the brown dirt cowboy* [CD]. London: Big Pig Music Limited.

Broşür

Formül	Kurumun adı. (Yıl). Broşürün başlığı (Baskı sayısı) [Broşür]. Yazarın soyadı, Yazarın adının baş harfi: Yazar
TR	Türk Psikologlar Derneği. (1999). Depremin psikolojik sonuçlarını hafifletme (4. baskı) [Broşür]. Türk Psikologlar Derneği Deprem Özel Çalışma Grubu: Yazar.
İNG	Research and Training Centurion Independent Living. (1993). Guidelines for reporting and writing about people with disabilities (4th ed.) [Brochure]. Lawrence, KS: Author.

Kaynakça Yazımı ile İlgili Önemli Hatırlatmalar

1. Hazırladığınız araştırma raporu ya da ödev Türkçe hazırlanıyorsa, kaynakçada belirtilen kaynaklar yazılırken yazarların isimleri arasında "ve" kullanılır. Hazırladığınız araştırma raporu ya da ödev İngilizce hazırlanıyorsa, kaynakçada belirtilen kaynaklar yazılırken yazarların isimleri arasında "&" işareti kullanılır ve "&" işaretinden önce "," kullanılır.

2. Kitaplara ait kaynaklar yazılırken kitabın adından sonraki parantez içinde kitabın baskı sayısı belirtilir. Birinci baskı için herhangi bir baskı sayısı belirtilmez.

3. Makale ve kitap isimleri kaynakçada belirtilirken, yalnızca ilk sözcüğün ilk harfi büyük, diğerleri küçük yazılır. Özel isimler ve iki noktanın ardından gelen ilk sözcük bu kurala dahil değildir.

4. Kaynakçada dergi makalelerine ait kaynaklar belirtilirken, cilt numarasından sonra parantez içinde verilen dergiye ait sayı numaraları, yalnızca derginin o sayısı birinci sayfadan başlıyorsa verilir. Bazı dergiler her sayıda bir önceki sayının sayfa numarasını devam ettirmektedirler. Bu durumda kaynakçada sayfa numarası belirtmeye gerek yoktur.

5. Editörlü kitap, görsel ve işitsel medya, internet sitesi gibi bazı kaynaklar kaynakçada belirtilirken yabancı diller ve Türkçe arasında bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Örneğin; İngilizce yazılmış editörlü kitaplar kaynakçada belirtilirken kitabın adından önce "in" kullanılırken, Türkçe editörlü kitaplarda "in" yerine kitabın adı ve baskısından sonra "içinde" sözcüğü kullanılmaktadır. Benzer biçimde internet sitelerinden ya da veri tabanlarından alınan İngilizce makalelerin kaynakçada belirtilmesinde "from", "retrieved" gibi bazı sözcükler kullanılmaktadır. Bu türdeki Türkçe yapıtlar kaynakçada gösterilirken; "from" ve "retrieved" sözcükleri yerine Türkçe sözcükler kullanmaya gerek yoktur.

6. Yazar ve tarih belirtilmeyen internet belgelerinde, belgenin başlığı yazıldıktan sonra kullanılan "(b.t.)" bilinmeyen tarih anlamına gelmektedir. İngilizce makalelerde bilinmeyen tarih "(n.d.)" [no date] ile gösterilmektedir.

Kaynakça

American Psychological Association (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6. Baskı). Washington, DC: APA.

Belcher, W. L. (2009). *Writing journal article in 12 weeks.* California: Sage Publications.

Eldogan, D. ve Barışkın, E. (2014). Erken dönem uyumsuz şema alanları ve sosyal fobi belirtileri: Duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolü var mı? *Türk Psikoloji Dergisi, 29*(74), 108-115.

Değirmencioğlu, M. S. ve Demirutku, K. (1999). Türkiye'de psikoloji uygulama, araştırma ve yayınlarda etik ilkeler. *Türk Psikoloji Dergisi, 14*(43), 111-119.

Kökdemir, D. ve Yeniçeri, Z. (2010). Terror management in a predominantly Muslim country: The effects of mortality salience on university identity for the development of international relations. *European Psychologist, 15*(3), 165-174.

Köklü, N. (2002). Türkiye'de psikoloji uygulama, araştırma ve yayınlarında etik ilkeler, tartışma VIII. *Türk Psikoloji Dergisi, 17*(49), 93-99.

Levin, J. ve Fox, J. A. (2000). *Elementary statistics in social research.* Boston: Allyn and Bacon.

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

ELYADAL

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ | PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ
ELEŞTİREL - YARATICI DÜŞÜNME ve DAVRANIŞ ARAŞTIRMALARI LABORATUVARI
Bağlıca Kampusu, Eskişehir Yolu 20.km, 06810 Bağlıca – ANKARA
Tel: 0312 246 66 66 / 2031 | Faks: 0312 246 66 30
e-posta: info@elyadal.org